

Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro Quinto Decretalium. In Quo De Judicio, Seu Ordine Judiciario criminali, nec non de criminibus Ecclesiasticis, & secularibus ... agitur ...

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1677

Titulus. I. De Accusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98302](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98302)

LIBER V. DECRETALIU.

Postquam in duobus Libris Superioribus Tertio, & Quarto, tractatum fuit de rebus seu Causis Civilibus, scilicet pertinentibus ad Iudicium Ecclesiasticum Civile: Nunc in hoc Libro V. & ultimo agitur de Causis criminalibus, sive iis, quæ pertinent ad Iudicium Ecclesiasticum criminale. In quo tractatur in primis, quo pacto Iudicium criminale in foro Ecclesiastico institui debeat. Deinde agitur de ipsis criminibus seu delictis, quæ ad forum Ecclesiasticum deduci debent, in eoque proponi & probari. Denique etiam de pœnis, quæ in hoc, foro reis infliguntur à Iudice Ecclesiastico.

TITVLVS I. DE ACCUSATIONIBUS, IN- QUISITIONIBUS, ET DENUN- CIATIONIBVS.

In his modis Causæ, & Actiones criminales in Iudicium deducuntur, & instituntur. Quandoque per accusationem, aliquando per Inquisitionem, interdum per denunciationem, c. *Qualiter*. 24. hoc tit. & cap. *Licet*. 30. in prin. de Simon. Quamvis hi modi procedendi criminaliter ad duos generales reduci possint. Vel enim Iudex procedit ex officio suo, hoc est, nullo alio accusante, vel denunciante: Et dicitur procedere per inquisitionem. Vel procedit ad instantiam, sive petitionem alterius, accusantis scilicet, vel denunciantis: Et dicitur procedere per accusationem, vel denunciationem. De quibus omnibus modis in hoc titulo agetur. Qui extat etiam in Sexto Decretalium Bonifacij VIII.

SECTIO I. DE ACCVSATIONIBVS.

§. I.

Quid sit Accusatio, & quæ sit Forma, sive quæ conditiones ad illam requirantur?

I. ASSERTIO I. Accusatio est alicujus criminis apud Iudicem competentem ad vindictam publicam legitime facta delatio. Ita ferè communiter Doctores. Quamvis aliqui addant, in libello, & interveniente subscriptione facta. Quæ definitio declarabitur in seqq. Duplex est autem accusatio, una publica, & jam de-

scripta, quæ scilicet directè tendit ad persecutionem juris publici, sive ad vindictam publicam criminis, ut reus puniatur corporaliter, vel pœnam pecuniariam solvat applicandam fisco. Alia verò est accusatio privata, quæ fit ob privatam injuriam, sibi vel suis illatam vindicandam, sive ad pœnam applicandam parti læsæ, *Farin. in praxi crim. p. 1. lib. 1. de accus. tit. 2. q. 13. in prin. Zaf. in Comment. in Decret. hoc tit. n. 1.*

II. ASSERTIO 2. Spectato Jure Communi, ad formam accusationis requiritur **1.** ut libellus accusatorius offeratur in scriptis, ut ex communi sententia tradit *Clarus §. fin. q. 12. n. 7.* Idque tum, ut constet, quid accusator probare debeat, tum ut in eâ non possit quidpiam mutare, si forè viderit, se non posse probare, *Less. l. 2. de test. cap. 30. n. 2.* verum consuetudine receptum est, ut possit fieri accusatio verbaliter, modò Notarius eam statim in scriptum redigat, teste *Clar. cit. l. n. 8. Azor p. 3. libr. 13. cap. 19. dub. 2.* **2.** Requiritur, ut exprimatur annus, & dies, quo porrigitur libellus accusationis, l. *Libellorum*. 3. ff. de accus. & ibi *Gl. V. Dies. Clarus cit. l. n. 8.* **3.** Exprimi debet nomen accusatoris, & accusati, cit. l. 3. Nomen item Judicis, cit. l. 3. *junctâ Gl. ibidem V. Consil.* ut sciatur, an competens sit, nec nò. **4.** Exprimenda est species delicti, v. g. Adulterium, cit. l. 3. Quia super hoc fundatur intentio accusantis. **5.** Locus, & tempus, nempe annus, & mensis, in quo delictum commissum est. cit. l. *Libellorum*. Quia alias accusatio redderetur incerta, & reo adimeretur facultas se defendendi, ita ut non posset probare negativam determinatam ad certum locum, & tempus, nec convincere testes, qui contra illum deponunt, falsitatis

salutatis. *Clarus cit. q. 12. n. 8. & 9.* Non autem tenetur Accusator exprimere in libello diem, neque horam commissi criminis, *cit. l. Libellorum.* quia aliqui potestas accusandi, & probandi nimis restringeretur, cum quia facile possit oblivisci diei, vel etiam hebdomadae, in qua commissum est delictum: Nec enim tempus ita cadit sub sensum, sicut locus. *Less. cit. cap. 30. n. 4.* 6. Requiritur Jure Communi in scriptio seu subscriptio accusantis, *cit. l. Libellorum.* in fine, quâ se is subscibat ad penam talionis, hoc est, ad similem penam subeundam, si accusationem non probaverit, *l. ult. C. De Accus. & ibi Gl. V. Vinculum Inscriptiois.* & promittit se illam prosecutum usque ad finem suae sententiae. *l. Si cui. 7. in fine, ff. eod.* Idque statutum est ad retrahendum temeritatem accusatorum, ne facile quis proficiat ad accusationem. *cit. l. Si cui. in prin. Clarus cit. q. 12. n. 15. & 16.* Verum hodie ista solemnitas in scriptiois, & pena talionis in foro, & judicio seculari non est amplius in usu, sed per contrariam consuetudinem abolita, teste *Claro q. 12. n. 17.* Tum quia per eam retrahuntur homines ab accusando, nolentes in se recipere onus probandi, cum tanto periculo: Tum quia nunc Juxta ex officio procedere potest, si actor defecerit in probatione, *Less. cit. c. 30. n. 8.* In foro autem Ecclesiastico, & Jure Canonico adhuc necessaria est hujusmodi in scriptio, prout luminet ex c. *Super his. 16. ibi: Sed cum in modum accusationis, oportet inscribi, & cap. Qualiter. 24. h. t. prope finem; sicut accusationem legitima debet precedere Inscriptio. Hostiens. in summa.* ubi ait, quod sine in scriptione accusatio non admittatur, id est, reus respondere non cogatur. *Clarus cit. q. 12. n. 18: Lessius cit. l. n. 9.* Excipiuntur tamen quidam casus, in quibus nec de Jure Canonico, nec Civili, in scriptio est necessaria, ut si crimen leve sit, *l. Levius. 6. ff. de accus.* Et plures alij, quos recenset *Gl. in cit. c. Super his. V. Oportet inscribi. h. t. & Hostiens. c. l. §. Sunt tamen casus.* Porro hodie, loco accusationis, sufficit simplex querela, quâ potissimum differt in eo ab accusatione, quia in hac portigitur sollemnis libellus, & fit in scriptio, non item in querela: *Clarus in §. fin. q. 10. n. 2. Azor p. 3. l. 13. c. 22. §. Alius. circa finem.*

§. II.

Quinam ad accusandum admittantur, & qui ab eo repellantur?

III. Generaliter loquendo, omnibus est permissum accusare, qui non specialiter & expresse repertiuntur Jure prohibiti. *Durand. in specul. l. 1. parti. 2. Tit. de accus. n. 1. Clarus in pract. crim. §. fin. q. 12. n. 1. Farinac. p. 1. l. 1. Tit. 2. q. 12. n. 8.* Idque habetur in *l. Qui accusare. §. ff. de accus.* Quia quod non est à Jure prohibitum, intelligitur esse concessum. *c. 2. junctà Gl. V. Non incurritur. de translat. Episcop. l. Ab ea parte. §. ff. de prob.* Ubi tamen distinguendum est, num crimen sit publicum; quia ad publicam utilitatem pertinet, illud puniri, & quilibet de populo accusare potest. Si verò crimen sit privatum, is solummodo accusare potest, cujus interest, sive qui injuriam vel damnum passus est. *Lessl. l. 2. c. 30. n. 19.*

IV. Cæterùm plures, utroque Jure, ab accusan-

do repelluntur. Et inprimis quidem Clerici
bentur criminaliter accusare Laicos, c. *Sicut*.
2. q. 7. Ratio est: Tum quia accusatio est pro
laudabilis intentionis, c. *Si quis*. 5. c. ubi Gl. in
laudabilis. caus. 2. q. 7. Ideoque Clericis se
non debet huiusmodi odiosis litigiis: Tum
Clerici debent esse segregati a vita & actio-
corum. *Abbas in c. Cum P.* 15. n. 8. h. i. Et qui
si agatur ad publicam vindictam, Clerici
non possunt, siue imponatur pœna sanguinis
non; si verò agatur ex delicto ad prosequen-
proprium injuriam, vel Ecclesiæ suæ, possunt
rici accusare criminaliter laicos, modo pro
delicto non imponatur pœna sanguinis. alioquin
Clericus irregularis, nisi protestetur, quod
tendat agere ad vindictam, seu pœnam languis
corporalem imponendam, quia alias daretur
ansa impunè delinquendi in Clericos, *Abbas*.
n. 10. Quamvis non excusetur ab irregularitate
Clericus, cum simili protestatione, testimo-
rat, & reus mortis, vel mutilationis poen-
plectatur. *Clarus cit. §. fin. q. 24. n. 9. Farin. c. q. 2.*

2. Prohibentur laici accusare criminaliter, quod aliquo crimine, nisi suam vel innocentiam prosequantur, c. 1. 2. & 3. c. Sacrament. Oves. 13. caus. 2. q. 7. Idque statutum etiam habetur in c. Cum P. 10. h. t. et ibidem Gl. in fine. Alexander III. Joannem Laicum, qui accusaverat Presbyterum quendam, non admittendum, quia Laicus erat. Idque tum propter reverentiam, quam Laici tenentur præstare Clericis, tum Pastoribus suis: Tum propter odium, quod solent plerumque Clericos prosequi, & quoniam ipsi quidam infesti sunt, c. Oves. 3. & c. 1. caus. 2. q. 7. Ideoque Laici præsumuntur potius veridici, quam Zelo justitiæ ad Clericos addictos, Clarus cit. q. 14. n. 21. Farinac. cit. q. 10. Et hinc etiam Patronus Laicus non potest esse Clericum institutum in Ecclesiâ, quia est contra Clarus c. l. n. 22. Excipi debet, quod in criminibus publicis enormibus, & exceptis, ut læsæ Majestatis, hæresis, Simoniz &c. Laici etiam extraneæ, cum accusare possunt, c. Sanæ. 4. caus. 13. q. 1. c. 1. ra. 7. de Simon. Gl. in cir. c. Cum P. P. Laici non sicut & in crimine dilapidationis bonorum Ecclesiæ licet crimen exceptum non fit, Clarus c. l. n. 21. Farinac. c. l. q. 13.

3. Aliqui repelluntur ab accusando propter defectum ætatis, ut pupilli, & l. Qui accusat ff. de accus. c. Prohibetur, 14. caus. 2. q. 1. suam vel parentum suorum injuriam prosequens l. 2. §. Pupillus. ff. de accus. Si vero pupillus sit infans, impubes tamen, tunc potest accusare auctoritate Tutoris, arg. l. fin. c. De auth. prius, rō pubes est, minor tamen 20. annis, ipse Tutor Curatoris auctoritate, non admittitur, nisi si suorum injuriam prosequatur: cum auctoritas Curatoris, minores in distincte accusare potest dummodo 14. ætatis annum exceaserint. Clarus

V. 4. Ab accusando repellitur mulier,
sexus verecundiam, & fragilitatem, quâ facile
tur ad habendum amorem vel odium. l. 1. Quæ
re. 8. ff. De accus. l. De crimine. 12. C. Quæ
re. non poss. nisi suam suorumque injuriam

quatur. *cit. l. 1. Et cit. l. de crimine. c. 1. 2. Et 3. caus. 15. q. 3.* Unde potest uxor accusare occisorem mariti sui, ex receptissima sententia apud *Clarum cit. q. 14. n. 8.* Sunt et alij quidam casus, in quibus mulier ad accusandum admittitur, ut in criminibus exceptis, & in casu Annonæ, quia ad publicam utilitatem spectat. *l. Mulierem. 13. ff. de accus. & alij quibusdam, quos refert Farin. cit. q. 10. n. 16.* 5. Repelluntur ad accusandum infames & criminosi, utroque Jure, tam Canonico, *c. Infames. 17. caus. 6. q. 1. c. Querendum. 18. caus. 2. q. 7.* quàm Civili, *l. Qui accusare. 8. ff. de accus. l. Criminosi. 15. junctâ Gl. v. Explanatio. C. De his, qui accusare non possunt.* nisi infames suam vel suorum injuriam prosequantur. *l. Hi tamen. 11. ff. de accus. l. Neganda. 19. C. de his, qui accusare &c. vel nisi agatur de crimine læsæ Majestatis, l. Famosi. 7. ff. Ad leg. Jul. læs. Majest.* Ubi tamen distinguendum est, inter notatos infamiâ Juris, qui utroque Jure ab accusando repelluntur, *cit. c. Infames caus. 6. q. 1.* De Jure Canonico verò etiam notati infamiâ facti accusare non possunt, ut colligitur ex *c. Si quis sint. 17. caus. 2. q. 7. Et c. Cùm in tua. 27. de Sponsal.* Non enim infamis videtur persona integra. Similiter criminosus nondum accusatus, nec diffamatus de crimine, sive ipso Jure effectus infamis, de Jure Civili non repellitur ab accusando, nisi condemnatus sit de crimine publico, per quod fama amittitur: de Jure tamen Canonico criminosus, etiam nondum diffamatus, nec accusatus, accusare non potest, nisi suam vel suorum injuriam prosequatur. *Clarus c. l. n. 9. Farin. c. l. n. 21.*

VI. 6. Excommunicatus, seu ligatus majore excommunicatione ab agendo in judicio repelli potest, ac debet, c. Intelleximus. 7. de judic. c. 1. de except. in 6. Ergo nec accusare potest; quia accusator in causa criminali proprius est actor. Idque servandum etiam in foro Civili. *Clarus* c. l. n. 16. *Farinac. cit.* n. 26 & 28. etiam si suam vel suorum injuriam prosequatur. *Farin. c. l. n. 31.* 7. Ob reverentiam prohibetur liberi, & liberi accusare parentes, & Patronos, l. qui accusare. 8. in fine. ff. De accus. l. ult. c. De his, qui accus. non possunt. Excipitur crimen lææ Majestatis, l. pen. C. eodem. Quia publicum commodum Reipubl. præferri debet privato bono parentum & Patronorum. Item vasalli, & servi dominum accusare non possunt. *Azor* c. l. 13. c. 19. dub. 6. n. 2. 8. Pagani, & Judæi Christianos accusare non possunt. nec hæretici Catholicos, c. Pagani. 25. c. 2. q. 7. Nec quidem in criminibus exceptis, *Gl. ibidem. V. Accusare.* 9. Repellitur etiam pauper, qui scilicet in bonis habet minus, quam 50. aureos, l. Nonnullis. 10. ff. De accus. Quia paupertas cogit ad illicita. Si tamen constet, pauperem esse honestæ, & bonæ vitæ, repelli non debet. *Gl. in cit. l. Clarus cit. l. num. 19.* 10. Non potest accusatus criminaliter, pendente accusatione, reaccusare accusatorem suum in pari vel minore crimine, nisi suam vel suorum injuriam prosequatur. l. 1. & 6. l. Neganda, 19. C. De his, qui accusare non poss. Quia is, qui res factus est, se punigare debet, nec ante potest accusare, quam fuerit excusatus. Non enim relatione criminum, sed ostensione innocentie res purgatur, l. Is qui. 5. in fine. ff. De publ. judic. De majore autem crimine potest accusatus alium, saltem extraneum, reaccusare, qui

majus crimen obijcere licet, l. 1. et ibi *Gl. F. Ingra-*
viora. C. De his, qui accusare non possunt. Cum gravi-
ori crimini per minus non debeat præjudicari, & hoc
ante litem contestatam, non autem postea. *Zafius*
ff. De accus. n. 13. Sunt& plures alii, qui repellun-
tur ab accusando, de quibus videri possunt *DD. cit.*
Porro de alia causa, ob quam non admittitur quis ad
accusandum, de qua etiam in specie agitur in *hoc sis.*
dicitur §. *Sequens.*

§. III.

*Quâratione repellatur quis ab accu-
sando ob Inimicitiam?*

VII. Inter alias causas, ob quas repellitur quis ab accusando, numeratur etiam inimicitia accusatoris cum accusato. Non tamen levis, sed gravis & capitalis, talis enim præsumitur accusare potius privata vindictæ causâ, quàm Zelo justitiæ. *Clarus cit. §. fin. q. 14. n. 17. Farinac. cit. q. 12. n. 34. & sequ.* Quæ autem dicatur inimicitia gravis, quæ levis, Judicis arbitrio relinquitur, *Clarus c. l. & Farinac. n. 47.* Extenditur autem 1. Quod non solum inimici accusati, sed etiam eis cohabitantes repellantur ab accusatione, quia affectio amicitie solet incitare ad hujusmodi accusationes, & ad blasphemandum, seu infamandum inimicos, prout habetur in cap. *Repelluntur. 7. h. t.* Tales enim, qui cum inimicis accusati cohabitant, vel frequenter cum eis versantur, præsumuntur amici accusatoris, & inimici illius, qui accusatur. *c. 1. dist. 93.* Quamvis talis non præsumatur inimicus capitalis, & idem non in totum repellitur a testificando, sed solum minor fides ei adhibetur, *Farin. p. 2. l. 2. q. 13. n. 46.* Quod si verò cohabitantes, & frequenter converfantes cum inimicis accusati, repelluntur ab accusatione, multò magis repelluntur ipsi inimici, qui semper videntur habere animum fumendi vindictam de inimico, ut ex *Durand.* docet *Barb. in cit. c. Repelluntur. n. 3. h. t.* Et propter amorem ac odium sæpe pervertitur humanum judicium. *c. Quatuor. 78. caus. 11. q. 3. Gl. in cit. c. 7. V. Amicitie.* Ad contrahendam autem inimicitiam non attenditur, an quis habeat justam causam litigandî, seu accusandî, an non; adeoque potest quis excipere contra inimicum, eumque ab accusando repellere, licet, culpa sua, causam dederit inimicitiz, nisi malitiosè, ac per dolum hoc fecerit. *Abbas in cit. c. Repelluntur. n. 8.*

VIII. Extenditur 2. Quòd nec is, qui tulit testimonium in causa criminali contra aliquem, potest postea accusare in eadem causa: quia ex tali testimonio præsuntur oriri inimicitia inter testem, & eum, contra quem testis deposuit, prout sumitur ex *Cum P. 10. h. t.* Nam cum Joannes Laicus accusasset Presbyterum de crimine Simoniz, sed non admissus esset à Papa ad accusandum, eò quòd Laicus erat: eo repulso, Bonus Presbyter frater dicti Joannis accusavit prædictum Petrum de eodem crimine Simoniz: & Papa eum quoque repulit, quia cum idem Joannes accusasset dictum Petrum Presbyterum, Bonum fratrem suum produxit in testem contra ipsum Petrum: Et quia etiam frater dicti Petri prædictum Bonum Pres-

byterum super consimili causa, scilicet Simonia, vel alio simili crimine, accusavit; ideo Papa neutrum illorum admisit ad accusandum dictum Petrum, siquidem unus frater, post alterum, eundem Petrum accusavit. Sed quia uterque Presbyter, Petrus & Bonus, super objectis criminibus est infamatus, ideo utrique à Papa est indicta Canonica purgatio, cum tribus Sacerdotibus facienda: licet aliàs nunc merus purgatorum sit arbitrarius. *Gl. fin. hic.* Ubi notandum; in casu hujus c. Joannes fuit repulsus ab accusando, non præcisè, quia fuit Laicus: (Nam de crimine excepto, quale est Simonia, de quo Petrus Presbyter erat accusatus, & infamatus, ut patet ex eo, quod indicta ipsi fuit purgatio etiam Laicus accusare potuit Clericum, ut supra dictum;) sed ideo dictus Joannes fuit repulsus ab accusando Petro, quia erant inimici ad invicem; Idque tum propter mutuas accusationes, quia scilicet Bonus frater Joannis accusavit Petrum super crimine Simonia; & vicissim frater Petri dictum Bonum accusavit super eodem crimine: Tum quia idem Bonus fratrem suum Joannem produxit in testem contra dictum Petrum Presbyterum, & ideo repellitur etiam tanquam inimicus. *Gl. hic V. Laicus in fine, & V. Illius cause. Hostiens. ibid. §. Cùmque.* Nam accusans aliquem, si fratrem suum in testimonium producat, repellitur ab accusatione, tanquam inimicus, *Gl. hic in not.*

Notandum 2. Quod dictum est, eum, qui testimonium fert contra aliquem in causa criminali, præsumi esse inimicum ipsius: Id procedit, si sponte se obtulit ad testificandum: Secus si coactus deposuit, tum enim non potest repelli tanquam inimicus in illa, vel alia causa, quia cessat præsumptio inimicitia. *Abbas hic n. 14. in fine.*

IX. Extenditur 3. Quod inimicus non solum repellitur ab accusatione, sed etiam ab exceptione voluntaria, seu spontè opposita, prout sumitur ex e. *Meminimus; 13. h. r.* Nam cum quædam Monacha in Abbatissam alicujus Monasterii electa fuisset, ejus electionem Papa confirmavit, mandans Episcopo Diocesano, ut ei benedictionem conferret. Sed dum eam Episcopus benedicere vellet, quidam per modum exceptionis proposuit, quod eandem de Simonia accusare vellet, appellans, ne ipsam benediceret, ideoque eam Episcopus non benedixit. Quia verò appellationi ejusdem decessu non debuisset, (quippe quæ frivola fuit, & frustratoria) nam cum opponens illam manifestus fuerit electæ in Abbatissam inimicus, & contra illam in eadem causa electionis testimonium tulit; idcirco mandat Papa Alexander III. eidem Episcopo, ut propter eam appellationem, non differret Abbatissam eam benedicere, si fuerit requisitus. Porro exceptio voluntaria hic dicitur, quando quis non molestus, seu provocatus venit ad iudicium: sed sponte se obtulit ad dicendum testimonium in causa criminali, sine coactione: tunc enim repellitur, ab accusando, tanquam inimicus, ac proinde in alio iudicio seu causa repelli potest; secus est, si testimonium dixit requisitus, quia tunc mandato Judicis paruit, & obedientia tollit omnem suspicionem calumniae, *Abbas hic n. 4. & 8.* Hinc colligitur etiam, quod inimicus non admittitur

ad accusandum, etiam in crimine excepto, quod modi fuit in casu hujus c. Simonia. Alioquin iste non fuisset manifestus inimicus, decessu fuisset ipsius appellationi, & accusare potuisset etiam in Abbatissam. *Gl. hic in not. & V. Inimicus.* terea etiam inimicus recenter reconciliatus non testatur accusare: Secus est, si inimicitia jam dudum extincta, *Farinac. cit. q. 12. n. 41. & n. 42.* quia si inimicus in criminibus notoriis non admittitur accusandum, *Farinac. c. l. n. 40.*

§. IV.

An Monachi seu Religiosi possint criminaliter accusare Prælatum suum?

X. De hoc agitur in c. *Ex parte; 12. h. r.* statuitur, quod Monachi seu Religiosi non admittantur repellendi ab accusatione Abbatis seu Prælati non obstante reverentia, obedientia & subjectione, quam ipsi debent, nisi aliqua rationabilis causa, (quia v. g. sunt excommunicati, vel inimici vel conspiratores. *Gl. hic V. Aliarationabilis causa.*) impediatur, licet alios accusare non possint. Notandum 1. Ratio cur Monachi accusare possint Prælatum de crimine, est, quia Monachus accusando proprium Prælatum delinquentem, censetur curare utilitatem monasterii, cuius interest non habere Prælatum malum, sive lupum pro Pastorem, que in hoc subditis agit quippiam contra obedientiam, quia in licitis tenetur obedire Prælato, non item connivere & tolerare, si malus sit, imò tenetur illum denunciare vel accusare, cum non Monasterii id interfuit. *Gl. hic V. Alia. Abbas ibid. & 3.* Tenentur tamen Monachi interim, petere accusationem, obedire Abbati, cum nondum revocatus officio, nisi is eis præciperet, ut desisterent accusatione, tum enim ei parere non debent, præceptum est injustum. *Abbas in cit. c. Ex parte 4. Sanch. l. 6. moral. c. 12. n. 13.*

Notandum 2. Quamvis nonnulli Doctores teneant, Religiosum, priusquam accuset Prælatum suum, petere ac impetrare debere veniam ac licentiam ab eodem, vel Episcopo: sicut filius petere debet licentiam accusare patrem. Alii tamen negant extendendam, vel impetrandam, cum jam à jure coactus sit, in cit. c. *Ex parte; n. 6. Sanch. cit. c. 12. n. 13.*

Notandum 3. Monachi alios accusare non possunt: ut habetur in cit. c. *Ex parte;* quia religio censetur esse mortui mundo, nec habere licentiam arbitrium, sive velle ac nolle. *Gl. in cit. c. Ex parte V. Licet alios.* Possunt tamen etiam Religiosi quovis alium extraneum accusare duobus conditionibus concurrentibus, nempe cum licentia Abbatis, & Monasterii interstiti, sive utilitas ejusdem id possit. *c. Monachi; 3. c. 16. q. 1. Innoc. in cit. c. Ex parte princ. Abbas ibid. num. 6. Sanch. cit. c. Ex parte num. 27.*

Deinde si Monachus sit Episcopi cubicularius seu familiaris, potest illum delinquentem etiam absque licentia Abbatis accusare, vel saltem denunciare, cum ad hoc constituantur Clerici vel Monachi cubicularii Episcopi, ut vix ipsius sint testes, *Can.*

Pastoralis; § 8. e. 2. q. 7. *Abbas in cit. c. Ex parte*; n. 6. *Sanch. c. l. n. 29.*

XI. Porro in *cit. c. Ex parte*; in fine. h. t. Additur, si Monachi seu Religiosi accusent Prælatum suum, cum ipsi proprium non habeant, necessarii expensæ ex rebus Monasterii eis ministrari debent, donec causa debitum finem accipiat. Quod intelligendum est, non tantum de expensis ad victum, sed etiam ad litem seu causam proseguendam necessariis. *Gl. fin. hic, & Abbas n. 9.* Idemque procedit, si Monachus accuset, siue denunciât Abbatem: nam licet textus in *cit. c. Ex parte*; loquatur de accusatione, eadem tamen est ratio de denunciatione, *Id. And. ibid. n. 3.*

XII. Limitari autem debet. Nisi Monachus accusans Abbatem habeat aliquod peculium, tunc enim non tenetur Monasterium expensas litis ei suppedicare, quia cessat ratio data in *cit. c. Ex parte* in fine: Eo quod Monachus non habet proprium, ex quo possit expensas præstare, *Abbas ibid. n. 9. Felin. n. 4. Sanch. l. 6. n. 10. c. 12. n. 21.* 2. Si Monachus accuset Abbatem, ob utilitatem Monasterii, hoc subministrare debet expensas, non item si propriam causam v. g. electionis suæ prosequatur. *Abbas cit. l. n. 9. Sanch. c. l. n. 23.* Quod intelligendum est, si dignitas, ad quam eligitur, sit extra Monasterium, quia si ad prælaturam in suo Monasterio eligatur, tenetur Monasterium expensas necessarias ad litem motam ministrare, cum ejus inter sit, *Felin. cit. l. n. 4. Sanch. cit. l. n. 26. 3.* Si Monachus alium, præter Abbatem, accuset, non debentur illi expensæ à Monasterio, ut docet *Gl. in cit. c. Cum pastor*; § 8. *V. eod. caus. 2. q. 7.* Porro non statim Monachus admittendus est ad accusandum Abbatem, sed non nisi, post præcedentem summariam causæ cognitionem, etiam sine præsentia partium, an procedat bono, vel malo Zelo. Nam si alii, sine tali prævia inquisitione non accusant, multo minus Monachi. *Joan. Andr. n. 2. Abb. n. 9.* Similiter Abbati accusato à Monachis debet Monasterium tribuere expensas ad se defendendum, usque ad finem litis, quia etiam Monasterii interest, non deponi Abbatem culpæ expertem, *Gl. hic V. Alia in fine. & ibi. n. 5.* Idque extenditur, ut etiam si Abbas remotus sit ab administratione, siue ab illa suspensus, adhuc debent ipsi præstari expensæ à Monasterio ad se defendendum: secus si esset omnino privatus titulo, id est, verè ac realiter depositus: cum tunc nihil habeat amplius commune cum Monasterio. *Joan. Andr. hic n. 8. Abbas n. 5. Sanch. c. l. n. 24.*

XIII. Denique quod Monachi possint Abbatem suum seu Prælatum accusare, etiam statutum est in *illaz. 3. h. t.* Ubi Papa Gregorius I. rescribit: si forte aliquis Abbas infamatus fuerit de crimine, & quispiam ex Monasterio sit ejusdem Abbatis, qui possit, aut ausit dicere (id est, accusare vel denunciare illum, *Gl. hic V. Dicere*;) quod ad culpam seu reatum ipsius pertineat; paratum esse Patrem cum eis, quorum interest, (scilicet fratribus ejusdem Monasterii) causam stricte persequi, ut reus vel condemnatur, vel absolvatur.

XIV. Hinc colligitur 1. quod non tantum Monachi, sed etiam conversi Laici debeant admitti ad accusandum vel denunciandum Abbatem suum de crimine, cum eorum inter sit habere bonum

Prælatum, neque sint puri Laici. *Abbas hic num. 2.* Colligitur 2. quod Prælatus non solum ob delictum dolo commissum, quod significatur hic per reatum, sed etiam ob culpam seu negligentiam non dolo factam, possit accusari vel denunciari ac deponi. *Abbas hic n. 3.* Colligitur 3. quod non solum in institutione, sed etiam destitutione Prælati, siue agatur per modum accusationis, siue etiam per modum inquisitionis, aut denunciationis, hi, quorum interest, sunt vocandi, & causa in eorum præsentia est tractanda, *Gl. hic V. Dicere, & Hostiens. ibidem.*

§ V.

An Iudex ex officio repellere possit accusatorem inhabilem, seu non idoneum, etiam si Pars nihil contra illum excipiat?

XV. Respondetur affirmative, idque sumitur ex *c. Si legitimus*; h. t. Ubi statuitur: si legitimus non fuerit accusator (quia v. g. criminosus, qui alium accusare non potest: *Gl. hic V. Legitimus*;) non fatigetur accusatus, id est, repelli debet accusator, si reus excipiat contra illum, vel eo nihil opponente, à Iudice ex officio: & reus absolvi ab observatione iudicii: nisi fuerit infamatus, tum enim iudici ei debet purgatio. *c. Presbyter*; 13. *caus. 2. q. 5. Gl. fin. hic, Clarus cit. §. fin. q. 15. n. 1.* Ex quo colligitur, quod ante omnia querendum est de legitimatione, siue habilitate personarum, quæ litigantes volunt in iudicio. *Arg. l. Si queramus*; 4. ff. *Qui testam. fac. poss. Abbas in cit. c. l. n. 1. h. t.* Et cum exceptio hæc, quod accusator non sit legitimus, dilatoria sit, ideo ante litem contestatam proponenda est, nec potest postea opponi, nisi reus ignoraverit hanc exceptionem sibi competere, *Abbas in cit. c. l. n. 2. h. t.*

XVI. Porro nullus Episcopus potest familiares suos, ipsum accusare volentes, per exceptionem criminis repellere, quos, antequam se ab eis accusandum cognosceret, à sua familiaritate non separavit, prout statutum in *c. Nulli*; §. hoc tit. Non enim potest modò reprobare eorum mores, quos prius approbavit. *l. Si uxor*; 13. in fine. ff. *Ad leg. Jul. de adul. c. Horrendus*; 17. *caus. 32. q. 5. c. Veniens*; §. de filiis Presbyt. ideoque sibi id imputent, *Gl. in cit. c. Nulli*; V. *Familiaritate.* Idque specialiter statutum fuit in odium seu penam Episcoporum tolerantium in sua domo criminosos, & personas inhonestas, *Gl. hic V. Familiaritate*; Vers. sed dic: *Abbas ibid. n. 6.* Nihilominus tamen potest Iudex ex officio suo tales accusatores viles & infames repellere, quia ex delicto acquiritur jus, non tantum privato, sed etiam Reipubl. & ideo licet privatus ob culpam vel defectum suum, non admittatur ad repellendum suum accusatorem: potest tamen Iudex ratione Reipubl. ex officio procedere, & repellere talem accusatorem, contra quem pars ipsa siue accusatus excipere non potuisset, quia illegitimus accusator debet repelli, non tantum ob commodum accusari, sed etiam ob dignitatem Iudicis, & commodum Reipubl. *Gl. in cit. c. Nulli*; V. *Repellere*; & V. *Familiaritate*; in fine.

XVII. Notandum hic præterea 1. si quis, qui

accusare prohibetur v. g. infamis, vel excommunicatus, excipiat contra accusatorem, quod sit infamis, vel excommunicatus, valet exceptio, & per illam repellere potest accusatorem: tamen, & ipse sit infamis, vel excommunicatus, quia qui non potest agere, vel accusare: potest tamen excipere de inhabilitate actoris vel accusatoris, exceptio enim habet rationem defensionis. *Bart. in l. Servos; §. n. 1. & 2. ff. De accus. Clarus cit. q. 15. n. 3.*

Notandum 2. Si quis ex iis, qui accusare prohibentur, aliquem accusavit, & reus contra illum non excipiat de inhabilitate ejus ad accusandum, processus accusationis tenet, & effectum habebit, quia exceptio ista est dilatoria, quæ opponi debet, ante litem contestatam, & sibi imputare debet accusatus, quod illam opponere neglexerit. *Clarus cit. q. 15. n. 4.* Ubi ait, hanc esse communem opinionem.

S. VI.

An quis obligetur ad accusandum, & utrum accusator desistere possit ab accusatione inchoata?

XVIII. Ad primam questionem respondetur. Si crimen vergat in damnum spirituale, vel temporale Reipubl. etsi plerumque sufficiat illud denunciare Juridice, vel Canonice: interdum tamen contingere potest, ut teneatur aliquis etiam ad accusandum, si damnum publicum alia ratione impediri non possit, nisi contra reum judicialis processus instituat, dummodo crimen legitime probari possit, quia alioquin frustra quis laboraret, & suspicioni calumniæ se objiceret, ut docet *S. Thom. 2. 2. q. 68. art. 1. Silvest. V. Accusatio; q. 2. n. 3. Layman l. 3. tract. 6. c. 3. n. 6.* & alii communiter: quamvis in praxi raro occurrat talis casus. Ratio est, quia pars tenetur etiam cum proprio detrimento prospicere bono totius, & quivis privatus bono communi. De aliis vero criminibus, quæ non tendunt in damnum publicum Reipubl. nemo invitus agere vel accusare cogitur, *juxta l. Unicam c. Vi nemo invitatus &c.*

XIX. Ad secundam questionem Respond. 1. quamvis accusator, ante litem inchoatam, in causa criminali desistere possit ab accusatione, casu, quo non tenetur accusare, vel denunciare: post litem tamen inchoatam non potest licite desistere, sine licentia Judicis, quia jam obligationem contraxit, probandi delictum, vel poenam subeundi, à qua obligatione, propria auctoritate, se liberare non potest: imò nec sine consensu Rei, si is fuit tormentis subiectus, vel ex accusatione infamatus, alioquin desistens incidit in poenam S. Cti Turpilliani, si crimen publicum sit, quod accusavit. *l. 1. c. eod. Vel punitur poenâ extraordinariâ, arbitrio Judicis, si sit crimen privatum. l. Si quis. 7. ff. Eodem. Less. l. 2. de just. c. 30. n. 18.*

XX. Resp. 2. Si accusator deprehendat, se errasse, quia falso putavit, accusatum esse reum criminis, non tantum potest, sed etiam debet desistere ab accusando: vel si de eo incipiat dubitare, & post diligentem inquisitionem, dubium perseveret: vel denique si videat, se non posse crimen probare, tum enim si pergeret in accusatione, verè calumniaretur.

Less. c. l. n. 14. Idemque est: si judex accusatum refuter, sive rejiciat, vel admittam rescindat, v. g. vider libellum habere substantialem aliquem defectum. *Less. c. l. n. 15.*

XXI. Respond. 3. Desistens ab accusatione post litem inchoatam, non potest de illo crimine denuo accusare, ut constat ex *l. Accusatio 6. c. De his. qui accus. non poss. et si alius non habeatur accusare. Quin imò si quis coram Judice se accusatum aliquem, tamen deinde impune, ante inscriptionem, desistere, etiam silentium imponi debet in perpetuum, ut non amplius de tali crimine accusare, prout sumitur ex *l. Licet. 14. h. t.* Nam quidam Canonici Ecl. Bifuntinæ, per suas litteras super crimine perpe. Simoniz, & incestus Archiepiscopum suum denunciaverant Papæ Clementi, qui Juris ordinem observato, mandavit dicto Archiepiscopo, ut eorum tempus se Apostolicæ Sedi præsentaret, ad objecta responsurus: Archiepiscopus terminum præfixum comparuit. Innocentius, successor Clementis, cum nullus compareret, opponeret aliquid contra Archiepiscopum: quod fuit ex quibusdam Archidiaconis ejusdem Ecl. Bifuntinæ præsentibus, utrum aliquid vellet contra ipsum super præmissis opponere, & legem probare, quod contra ipsum scripturam responderunt, quod non proposuissent accusare, sed quia in quibusdam incorrigibilibus videbatur, denunciaverant illa Papæ: sed natus qui pro litteris impetrandis accesserat, mutata forma excessit. Quare Papa illis silentium imposuit, ne de cætero super his accusarent, vel clamarent eundem Archiepiscopum: & quia prædicti Canonici, citra inscriptionem, desistere voluerant, id eisdem non imputatur. Ne autem per in absolutione ipsius Archiepiscopi minus Canonice procedere videretur, inquisitionem in fama ipsius commisit faciendam.*

XXII. Pro explicatione hujus c. Notandum, quamvis nullus per litteras accusari possit, sed nisi propria voce accusatoris, & præsentibus, accusatur, quia nullus absens accusari potest, *Per scripta. §. caus. 2. q. 8. pollunt tamen litteras denunciari crimina, & peti, ut reus citetur & veniat responsurus ad libellum accusationis, ut factum est in casu hujus c. quia hæc prima citatio fit per nuntium; Innoc. hic n. 1. Ioan. And. ibid. & Abbas n. 2.*

Notandum 2. Si accusator non comparuit termino præfixo à Judice ad comparandum, non dicitur postea amplius, nisi probet iustam causam sententiæ, *c. Quisquis uric. causa 4. q. 1. §. 1. Si quis, hic, qui accus. non poss.* si verò terminus præfixus accusatori, ad instantiam accusati, tum si accusator non compareat in illo termino, non debet tamen imponi silentium, sed prius citari seu moneri ad causam agendam. *l. Qui crimen; 3. c. Eodem. non compareat post istam citationem, silentium perpetuum ei imponendum est, ut in casu hujus c. bas hic n. 5.* Vel etiam dici potest, ideo in proposito, non fuisse accusatoribus impositum silentium priusquam requisiti fuerant, seu moniti, quia inscriptionem desistenter ab accusando, nec per-

De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denunciationibus. 7

dum accusationis, sed denunciationis crimina pro-
posuerunt, *Hosienf. hic V. Quæstionibus. & Ioan.*
Andr. n. 10.

Notandum 3. Post litem contestatam, nullo
modo ab accusatione desistere impunè licet. *l. In*
SCrum. 15. §. Qui post. ff. Ad SC. Turpill. Sed neque ante
litem contestatam, post datos fideiussores de prose-
quenda lite desistere licet. *l. 1. c. eodem.* imò neque
ante litem contestatam, & ante datos fideiussores,
sed post datum, seu oblatum libellum, licitum est
desistere, si reus citatus sit. *Auth. Qui semel. C. Quo-*
modo & quando iudex & c. junct. l. Absentem. §. ff. De
pænis. Verùm ante datum seu oblatum libellum,
quamvis quis fuerit professus, se velle accusare, im-
punè tamen potest desistere, etiamsi citatio Rei fa-
cta sit, juxta *cir. c. Licet. h. t. l. Miles. 11. ff. Ad leg.*
Judic. de adult. & docet Bart. in l. Quæsitum. §. ff.
Ad SC. Turpill. Abbas in cit. c. Licet. n. 6. h. t. Ubi ait,
ita restringendum esse textum in cit. c. Licet, & ideo
in eo fieri mentionem de inscriptione, quia hæc com-
muniter ad pænam talionis fieri solet in libello. l. Li-
bellorum. 3. ff. De accus. ut habetur etiam in c. Per
scripta. §. 5. Libellorum. caus. 2. q. 8. & ideo, qui
desistit ab accusatione, post oblatum libellum, cen-
setur desistere post præmissam inscriptionem.

§. VII.

De Personis, quæ criminaliter accu- sari possunt, vel non possunt?

XXIII. Regulariter, & in genere loquendo,
omnes delinquentes de quibuscunque delictis accu-
sari possunt, tam liberi, quam servi, sine sexus diffe-
rentia, puberes, & impuberes, modò usum rationis
habeant ad delinquendum. *Wesemb. in parat. ff. De*
accus. n. 10. Clarus cit. §. fin. q. 16. n. 1. Excipiuntur
absentes, qui inspecto Jure scripto, de capitali crimi-
ne accusari non possunt. *l. Absentem. 6. C. De his, qui*
accus. non poss. Multò minùs condemnari possunt, *l.*
Absentem. §. ff. De pæn. Clarus §. fin. q. 4. n. 2. quia
non debet quis condemnari indefensus, ne contin-
gat innocentes condemnari. Alii præterea accusari
prohibentur propter dignitatem, ut Papa, Impera-
tor, vel Rex, qui super se Judicem non habent. *Hos-*
stiens. in summa. h. t. n. 7. Alii ad tempus prohibentur,
ut Legatus Imperatoris, item Magistratus populi,
durante eorum officio, *l. Hos accusare. 12. ff. De*
accus.

XXIV. Jam ergò quæritur 1. an accusatus de
uno crimine possit de eodem denuo accusari? Resp.
De his criminibus, de quibus absolutus est accu-
satus, non potest accusatio replicari, sive iterari,
prout statuitur in *c. De his. 6. h. t. & l. Si cui. 7. §.*
Isdem. ff. De accus. ubi Gl. V. Accusari. addit, ab eo-
dem vel ab alio. Ratio est: Non quòd obstat excep-
tio rei judicæ, cum res inter alios acta aliis non
præjudicet, sed quia de delicto hominis sapius quæri
non debet, *l. Licet. 6. §. fin. ff. Nauta, Caupones & c.*
alioquin nunquam reo constaret fides, & ratio inno-
centie suæ, *Zaf. ff. h. t. n. 20.*

XXV. Limitatur autem 1. nisi quis absolutus
fuerit ab observatione Judicii, propter libellum non

rectè ordinatum, vel quia non erat legitimus accu-
sator, *l. 3. §. Quòd si libelli. ff. De accus. dummodo*
alius accuset, non autem primus accusator, *c. Prohi-*
bentur. 14. caus. 2. q. 1. & ibi Gl. V. Abolitione publica.
quia hic ob inimicitiam, quæ finitè etiam accusatio-
ne, remorare censetur, ab accusando repellitur, sal-
tem de Jure Canonico, *Abbas hic n. 3. Felin. ibid. n. 3.*
Covar. l. 2. resol. c. 10. n. 1. Limitatur 2. Nisi secun-
dus accusator probet, saltem ex signis, primum ac-
cusatorem non fide, & probè accusasse, sed prævari-
catum fuisse, sive cum accusato collusisse; tum enim
secundi accusatio de eodem crimine admittenda est.
l. 3. §. 1. ff. De prævaricat. l. Si quis. 11. C. De accus. Gl. in
cit. c. In his. V. Replicari. Felin. ibid. n. 11. Covar. cit. l. n. 1.
limit. 2. Clarus cit. §. fin. q. 57. n. 5. Ubi rationè dat: Non
enim debet dolus primi accusatoris obesse secundo
accusare volenti, pro quo stat favor publicus, ne deli-
cta maneant impunita. Limitatur 3. Nisi secundus
accusator suam vel suorum injuriam prosequatur, ut
probet, se ignorasse accusationem ab alio institutam,
l. Si cui. 7. §. Isdem. ff. De accus. Gl. in cit. c. De his,
V. Replicari. Probatur autem hoc casu ignorantia per
proprium juramentum, cum in animo consistat, *Ab-*
bas hic n. 8. & 9. Felin. n. 12. Covar. cit. l. Limit. 3.

XXVI. Limitatur 4. Si accusatus de delicto
criminaliter, ab eo absolutus fuerit, tum iterum cri-
minaliter accusari non potest, secus si de crimine ci-
vilitè actum fuerit ad prosecutionem rei familiaris,
ut reus absolvatur, tunc enim iterum criminaliter
accusari poterit, *l. 1. C. Si quando Civilis actio crimi-*
naliter. Nisi utraque actio, criminalis & civilis ten-
dat ad vindictam; tum enim si actum sit civiliter, non
potest absolutus ab actione civili, accusari crimina-
liter de eodem crimine. *l. Aut prætor. 7. §. 1. ff. De*
injur. Si verò Civilis actio tendat ad rem familiarem,
criminalis verò accusatio ad publicam vindictam,
tum vel accusatus fuit absolutus, quia accusator non
probavit delictum, & potest iterum accusari crimi-
naliter, *cit. l. 1. C. Quando Civil. actio & c.* vel reus
fuit absolutus, quia delictum non commisit, tunc
non potest denuo accusari criminaliter, imò nec ci-
vilitè de eodem delicto à primo accusatore, quia
competit reo contra illum exceptio rei judicæ: sed
ab alio tertio poterit accusari. *l. Qui de crimine. 9.*
junct. Gl. V. Ab alio & c. de accus. Abbas in cit. c. De his.
n. 6. Felin. ibid. n. 8. Suar. cit. l. Clarus cit. q. 57. h. t.

Limitatur 5. Ut procedat, si reus per senten-
tiam Judicis sit absolutus, secus, si per viam transac-
tionis, & hæc valida fuit, tum enim etsi non possit
accusari à primo accusatore, cum quo transiegit: po-
terit tamen ab alio accusari ex novo processu, cui
per transactionem non potuit fieri præjudicium; si
verò transactio non tenuit, tum etiam primus accu-
sator iterum accusare poterit. *Abbas hic n. 3. Felin.*
n. 3. limit. 2. Covar. cit. l. n. 5. limit. 3.

Limitatur 6. Quando reus fuit absolutus in
judicio, non per viam accusationis: sed inquisitio-
nis, tum enim iterum de eodem crimine accusari po-
test, saltem de Jure Canonico, secundum quod non
solet imponi pæna ordinaria delicti, sed minor. *c.*
Qualiter. 24. h. t. Idem dicendum, si reus fuit ab-
solutus in judicio agitato per viam denunciatio-
nis, vel exceptionis, quia denunciatio & exceptio
non tendit ad pænam seu vindictum delicti, sed, si
denun-

denunciatus plenè satisfecit pro delicto, non potest denuo accusari. *Abbas in cit. c. De his. n. 3. Felin. n. 4. Covar. cit. l. n. 5. limit. 8.*

XXVII. Limitatur 7. Reus absolutus à crimine per Judicem in foro externo, & contentioso, non potest iterum de eodem accusari; secus est: si sit absolutus solum in foro interno poenitentiae, tum enim non impeditur accusatio ejusdem coram Judice, & in foro externo, quia illa accusatio, & poenitio, quae fit in foro interno, fit ad satisfaciendum divinae offensae; alterum verò fit ad publicam vindictam, & satisfactionem Reipubl. laesae, & ideo impositio unius poenae non tollitur per impositionem alterius, cum ad diversos fines & effectus utraque tendat, alias enim delinquentes, obtenta absolutione à Confessario, facile possent evadere poenas delictorum à Judice externo infligendas, quod praeberet animum delinquendi. Idque procedit, etiam si delinquenti publica poenitentia sit imposita à Sacerdote, quia semper illa imponitur ad eundem finem, nempe ut satisfiat Deo offenso, & publica quandoque imponitur ad tollendum scandalum. *Gl. in cit. c. De his. V. Replacari. in fine. Abbas ibid. n. 3. Covar. cit. l. n. 3. Clarus cit. q. 57. n. 10.* Et hinc etiam per susceptionem baptismi non tollitur accusatio criminis ante illum commissi, in foro externo, & contentioso, quia baptisimus tollit peccatum, & omnem poenam peccati, etiam temporalem quoad Deum, sive infligendam à Deo: non autem tollit poenam, quae imponitur in foro judiciali humano, eò quod reus delinquendo laesit Reipubl. sunt enim istae diversae poenae, & ad diversos fines tendunt, & sicut baptisimus non tollit jus quaesitum tertio, ita nec jus quaesitum Reipubl. *Abbas in cit. c. De his. n. 5. h. t. Covar. cit. c. 10. n. 3. limit. 7. contra Felin. cit. l. n. 7.*

Limitatur 8. Si crimen sit mixti fori, v.g. sacrilegium, vel adulterium, ob quod aliquis conveniri potest coram Judice Ecclesiastico, & saeculari, & ab utroque puniri: tum licet fuerit, causà cognita, absolutus à Judice Ecclesiastico, potest coram Judice saeculari iterum accusari, & puniri: imò etiam si à Judice Ecclesiastico reus de hoc crimine poenitus fuerit, potest Judex saecularis idem crimen rursus examinare, & punire. *c. Felicis. §. 5. Per hoc quoque, de poenis in 6. Covar. cit. c. 10. n. 6. limit. 11. Clarus cit. q. n. 57.* Ubi dicunt, id communi usu receptum esse, Ratio est, quia jurisdictio Ecclesiastica, & saecularis sunt prorsus separatae, & distinctae, ideoque sententia lata ab una Potestate, non parit exceptionem rei iudicatae quoad aliam: & poena spiritualis non tollit temporalem, nec è converso: quod tamen tum non procedere, ait *Covar. c. l. si poena à Judice Ecclesiastico inflicta sufficiens fuerit ad punitionem criminis, & culpae mensuram, tum enim non posset iterum idem crimen apud Judicem saecularem cognosci, & puniri. Excipitur etiam, nisi crimen sit tam atrox, ut non obstante punitione, per unum Judicem facta, possit etiam per alium puniri. Clarus cit. q. 57. n. ult. verum de hoc alibi.*

Limitatur 9. Tametsi injuriam passus ipsum offendenti remiserit omnem injuriam in foro conscientiae, non tamen ideo remisit jus accusandi, & inimicum deferendi ad Judicium, ac forum externum, quia ea remissio solum ad odium ac rancorem,

sive vindictam privatam spectat, non ad publicam quin imò etiam remissa sit injuria quoad justitiam in foro externo: potest tamen injuriam similiter agere ad damna sibi illata resarcienda, & poenas praestandas, haec enim sunt diversa ab injuria, *Felin. c. l. n. 14. Covar. cit. c. n. 7. limit. 11.* nique non tantum absolutus à crimine per sententiam Judicis, adeoque viâ veræ justitiae, non potest iterum accusari de eodem crimine, led etiam viâ dispensationis, modò dispensatio facta à eo, qui facultatem habet dispensandi, quia crimen semel dimissa iterum in ultionem reduci, divina sententia non patitur, *c. ult. dif. 4. de poenit. c. Si illa. caus. 23. q. 4. Clarus cit. l. n. 9. & tradit Gl. communiter recepta in cit. c. De his. V. Replacari. h. t. Covar. num. 2.*

XXVIII. Quæritur 2. An accusatus de crimine, possit simul, & eodem tempore accusari etiam de alio crimine? Resp. affirmative, & quia non tantum ab alio, sed etiam ab illo ipso, qui primo crimine accusavit: Imò etiam accusatus uno crimine, potest à quibuscunque aliis, etiam pluribus, de aliis quibusvis criminibus accusari. *Gl. cit. §. fin. q. 16. n. 2.*

XXIX. Quæritur 3. An Universitas Collegium possit accusari? Resp. potest accusari, & puniri, propter delictum ab eo commissum ad quod tamen non sufficit, quòd totus populus vel omnes de Collegio aliquid faciant, vel committant, sed requiritur, ut publicum consilium, & tota Communitas convocetur, & congregetur, & praviâ deliberatione delictum aliquod committatur, alioquin non puniuntur ipsa Universitas, sive Collegium, sed omnes, qui deliquerunt, tanquam lapsi. *Clarus cit. l. n. 7. §. 8.*

§. VIII.

An in Causis & Judiciis criminalibus Procurator admitti possit ac debeat?

XXX. ASSERTIO 1. In causis criminalibus nec ad agendum, seu accusandum, nec ad defendendum reum regulariter admittitur Procurator: stat ex l. Penult. §. Ad crimen, ff. De publ. iud. c. 2. caus. 5. q. 3. Ubi dicitur, in criminalibus causis, nec accusator, nisi per se, accusare potest, nec accusatus per aliam personam se defendere permittitur. Idem habetur in c. Absens. 18. caus. 1. q. 1. Idque etiam probatur ex c. Veniens. 15. parit. 6. Criminali. h. t. Ubi quidam Canonicus Pragensis nomine Adalbertus, coram Papa Innocentio III. proposuit contra Episcopum Pragensensem, quòd cum esset filius Sacerdotis, in Ecclesiam Pragensensem non Canonice fuerit ingressus, sed intrusus, & quòd contra ejusdem Ecclesiae privilegium, hominibus Duci Poloniae, (qui hodie Rex est) praestiterit, sic subijciendo Ecclesiam illam servitutibus de Papa citavit peremptoriè Episcopum, ut ad certum terminum coram ipso compareret. Ipse vero in suam excusationem viarum discrimina (quae est excusatio nimis generalis) consecrationem

Christiatis imminem, & quod filius Ducis per ipsum baptizandus esset, per nuntios, & litteras allegavit, quas excusationes Papa frivolas putavit, & ipsum tanquam contumacem reputavit: & licet Procuratores ejus in causa criminali recipi non possent, tamen eis concessit Auditores, ut si possent, ipsum aliquatenus excusarent. Coram quibus prædictus Adelbertus repetiit prius contra Episcopum objecta; sed ex adverso fuit ei responsum, quod cum olim litteræ fuissent impetratæ ad Archiepiscopum Magdeburgensem, idem Canonici in probatione objectorum deficiens humiliter veniam ab eodem Episcopo postulans, confessus fuerit, se calumniosè adversus eum processisse, ideòque juravit, se statutum mandatis ipsius Archiepiscopi, qui præcepit eidem, sub debito, seu obligatione juramenti præstiti, ut contra eundem Episcopum de cætero proponere talia non auderet. Quare cum Papæ ex ipsius Canonici confessione constaret, ipsum juramentum hujusmodi præstitisse, & tale mandatum recepisse; ideo Papa silentium ipsi super impetitione Episcopi imposuit: quia tamen ipse Episcopus contumax fuit; ideo ipsum citavit, ut se præsentem sisteret, indicat ei etiam purgatione propter infamiam.

XXXI. Pro explicatione hujus c, notandum 1. quavis hodie pœna talionis abrogata sit, & in usu esse desierit, tamen in ejus locum successit pœna extraordinaria, quæ pro arbitrio Judicis infligenda est accusatori, si in probatione criminis defecerit. c. Super his, 16. h. t. l. 3. ff. Ad SC. Turpill. Menoch. de arbit. judic. casu. 322. n. 3. quæ quidem pœna Procuratori infligi non debet, quia contra rationem naturalem est, ut si accusator de calumnia condemnandus sit, ac puniendus, loco illius Procurator, & sic unus pro alio puniatur. Menoch. de arbit. judic. l. 1. q. 79. n. 18. ac proinde etiam hodie adhuc regulariter non potest Procurator admitti ad accusandum, loco accusatoris.

Notandum 2. In causis criminalibus, in quibus Reo condemnato pœna capitalis, vel alia corporalis, seu corporis afflictiva imponitur, nomine, & loco ipsius Rei regulariter non admittitur Procurator, l. pen. §. Ad crimen. ff. de publ. judic. l. 1. ff. An per alium causæ appellat. Menoch. de arbit. judic. l. 1. q. 80. n. 1. & 2. Clar. §. fin. q. 32. n. 1. & 3. & dictum supra l. 1. tit. 38. n. 31. Ratio est, quia Judicium criminale redderetur elusorium, contra l. Si prator, 75. ff. de judic. Nam si Reus putaret, se condemnandum, non compareret personaliter in Judicio, sed per Procuratorem responderet, & totam litteram prolequeretur, atque ita contra ipsum Reum sententia condemnatoria ferri non posset, l. Absentem, 5. ff. de panis, & l. Absentem, 6. C. de accus. Multo minus contra Procuratorem te ipse, & in effectu: quia, etsi condemnari potest, non tamen executio in illum fieri potest, cum pœna suos auctores tenere debeat, non alios, l. Sancimus, 22. C. de panis. Menoch. cit. l. n. 2.

XXXII. Notandum 3. Quavis Procurator in causis criminalibus, quando criminaliter agitur, non admittatur ad causam principalem agendam, vel defendendam: tamen ad excusandum, vel allegandum causas absentis domini, & ad opponendas ex-

ceptiones dilatorias, & similes, quæ antelitis contestationem proponi solent, ut quod accusator sit infamis, vel excommunicatus, vel aliàs inhabilis, vel quod Judex sit incompetens &c., admittitur Procurator, prout sumitur ex cit. c. Veniens. Ubi prius dicitur, quod in causa criminali non possunt recipi Procuratores, qui tamen postea admitti sunt ad excusandum Episcopum accusatum, Gl. in cit. c. Veniens. V. Criminali. junct. Gl. margin. lit. C. Hostiens. ibid. §. Vel dic. & Abbas n. 8. Clar. cit. q. 32. n. 17. & 19. dummodo talis exceptio non concernat ipsum crimen, ut quod Reus accusatus, jam aliàs fuit de crimine absolutus: tum enim non est admittendus Procurator, nisi exceptio talis esset notoria, quia tum Judex debet ex officio suo absolvere accusatū, Abb. cit. l. n. 16. Clar. c. l.

Notandum 4. Qui juravit, se non accusaturum aliquem de crimine aliquo, postea de illo amplius non auditur, c. Quemadmodum, 25. §. Illud autem de jurejur. maxime, si prius malitiosè accusavit, ut in casu cit. c. Veniens. quia præsumitur, quod malo animo moveatur ad accusandum, arg. c. 1. caus. 3. q. 10. Idem est, si quis simpliciter accusationem remiserit, c. Si illic, 29. caus. 21. q. 4. imò etiam eo ipso, quod quis dixit, se nolle accusare aliquem, non auditur, l. Si maritus, 15. §. Si negaverint. ff. Ad leg. Jul. de adul. Gl. in cit. c. Veniens. V. Silentium. Host. ibid. V. Imponendum.

XXXIII. ASSERTIO 2. In Judiciis, & causis criminalibus, in quibus non infligitur pœna capitalis, vel corporalis, sed pecuniaria, aut similis, Procurator intervenire potest, ut constat ex l. 1. ff. An per alium causæ appellat. & c. Menoch. cit. q. 80. n. 119. Clar. cit. q. 32. n. 4. & est communis sententia DD. utriusque Juris. Ratio est: quia quando ex Juris dispositione non imponitur pœna corporis afflictiva, sed tantum pecuniaria, vel similis, executio sententiæ condemnatoriæ non fit in persona Rei, sed tantum in bonis ejus, ideòque nihil interest filci, vel partis litigantis, utrum Reus personaliter compareat, an per Procuratorem. In specie verò plures sunt casus, in quibus etiam in causa criminali Procurator admittitur, quos recenset Gl. in cit. c. Veniens. V. Criminali. h. t. & alii. Veluti 1. Si agatur criminaliter de crimine, pro quo tantum imponitur pœna relegationis, vel alia eâ minor, juxta l. 1. §. Sed etsi, junct. Gl. V. Relegationem, ff. An per alium causæ & c. Clar. cit. q. 32. n. 5. Menoch. de arbit. jud. l. 1. q. 80. n. 103. quavis contrarium teneat Abbas in cit. c. Veniens. n. 18. & 19. h. t. Ubi ait: quod in nullo Judicio criminali regulariter potest intervenire Procurator, nisi imponatur tantum pœna pecuniaria. 2. Si Reus in carcere detineatur, vel alio loco, extra territorium Judicis, admittitur Procurator, quia tunc Judicium criminale à Reo eludi non potest, adeoque cessat ratio, ob quam Procurator intervenire non potest, idque consuetudo etiam observat. Bart. in cit. l. pen. §. Ad crimen, n. 10. ff. de publ. jud. dummodo incarceration Rei non sit procurata, eo fine, ut non compareat, Barb. in cit. c. Veniens. num. 5. 3. Admittitur Procurator, quando Reus principalis non potest comparere per se ipsum, sive ob impossibilitatem facti, quia est Universitas, quæ deliquit, & tota per se comparere non potest: sive ob impedimentum juris, ut Monialis, quæ è Monasterio egredi prohibetur, Abbas in cit. c. Veniens. n. 14.

XXXIV. 4. Si agatur de crimine criminaliter, & tertius aliquis interveniat pro interesse suo, potest admitti Procurator, quia, quoad illum, non potest dici causa criminalis: sic dominus defendere potest servum suum accusatum de crimine, pater filium, Abbas Monachum, Episcopus Clericum, quia omnes isti interveniunt pro interesse suo, & ideo admittuntur per se, vel per Procuratorem, *Bart. in cit. §. Ad crimen. n. 8. Abbas in cit. c. Veniens. n. 13. §. In actione populari*, (quæ cuique de populo competit, quia publicum commodum principaliter spectat, *l. 1. ff. de popul. act.*) licet ex parte actoris, seu accusatoris non possit intervenire Procurator ad agendum, sed tantum ad excipiendum, ac defendendum, *l. Licet. 42. ff. De Procur. potest tamen ex parte Rei, qui convenitur, admitti Procurator ad defendendum, l. Qui populari. §. ff. de pop. act. l. Licet. 42. in princip. ff. de procur. quia Reus privatam causam, id est, pecuniariam, quæ his actionibus peti solet, defendit, Abbas in cit. c. Veniens. n. 11. item in crimine injuriarum. Gl. in cit. c. Veniens. V. Criminali. Si sit persona illustris, quæ per Procuratorem excipere potest, *l. ult. Cod. de injuriis*. Item in criminibus levibus non admittitur Procurator, & in crimine suspecti Tutoris, *cit. l. ult. C. de injur. Gl. in cit. c. Veniens*. Plures casus hujusmodi videri possunt apud Clarum, aliisque cit. An autem in casibus, in quibus Procurator de jure intervenire non potest, si admittatur, parte nihil contra illum opponente, processus Judicii teneat, necne, dubitatur? affirmat Gl. in c. 1. V. Criminalis, de jud. in 6. negat esse validum *Bart. in cit. l. pen. §. Ad crimen. ff. de publ. judic. n. ult. Abbas in cit. c. Veniens. n. 23*. Sive Procurator interveniat, ex parte accusatoris, sive ex parte Rei, quia in cit. §. *Ad crimen*, simpliciter dicitur, quod frustra interveniat Procurator, quæ dictio in propria significatione denotat nullitatem actus; si autem posset intervenire Procurator, casu, quo per exceptionem non repelleretur, id non esset omnino frustra, *Abbas in cit. c. Veniens. n. 23*. Idque consuetudo confirmat, quæ obtinuit, ut omnia, quæ aguntur per Procuratorem in causa criminali, in qua agitur de pœna corporis afflictiva, sint ipso jure nulla, teste *Claro cit. q. 32. n. 24*.*

§. IX.

De modo procedendi observando in Iudicio criminali accusatorio?

XXXV. Quæritur 1. Quomodo procedendum sit, quando utraque pars, accusator, & Reus, sunt præsentés in Iudicio? Resp. eodem modo in causis criminalibus, quo in civilibus proceditur. Est tamen discrimen 1. quod in causis criminalibus non sit necessaria conclusio in libello ad certam pœnam, quia probato crimine, pœna secundum leges imponi debet, *Clarus §. fin. q. 12. n. 21. Wesenb. in parat. ff. de accus. n. 12*. 2. Quod in criminibus evidentiores requirantur probationes, *l. ult. C. De probat.* 3. Reo permitti debet libera defensio, etiam si appareat ipsum justam causam non habere, & quidem etiam post conclusionem in causa, ipsamque sententiam condemnatoriam, *Wesenb. cit. l.*

XXXVI. Quæritur 2. Quomodo procedendum sit in causis criminalibus contra Reum contumaciter absentes? Resp. contra criminiosum contumaciter absentes non potest ferri sententia definitiva condemnatoria, *l. Absentem. §. ff. De pœnis*. neque enim in tali causâ, id est, defensione non audita, quædam damnari æquitatis ratio patitur, *l. 1. ff. De Reis vel absentibus damn.* quomodo autem de Civili procedatur, habetur in cit. *l. 1. ff. De l. C. De requir. reis*.

Verum quoad modum procedendi contra minores absentes contumaciter de Jure Canonico distinguendum est. Vel enim lis est contestata non: priore casu, communiter potest procedi ad sententiam condemnatoriam contra contumaciter absentem, si de delicto liqueat, vel liquere possit colligitur ex c. *Decernimus. 10. caus. 3. q. 9. C. Gl. in summa*, dummodo sententia possit exco-mandari in absentem, ut est pœna privationis depositionis. Secus est in gravius delictis, in quibus infligitur pœna, quæ non potest exco-mandari in absentem, ut est pœna mortis, vel petui carceris, quæ æquiparatur morti; tunc non est procedendum ad sententiam contra absentem, etiam si lis sit contestata, frustra enim proceditur in absentem, in quem non posset exco-mandari: posteriore vero modo, si lis non sit contestata, vel si sit, sed non liqueat de crimine, singulariter non potest procedi ad testium interrogatorem, vel ad sententiam condemnatoriam, *cit. c. Veritatis. 8. V. Probatum de dolo C. Gl. in summa caus. 3. q. 9. Ubi plures exceptos ponit, sed hoc casu Reus contumaciter communicandus est, c. Rursus. 36. quod dicitur, quando agitur de crimine criminali, Quicunque. 37. quod loquitur, quando agitur de crimine civiliter, caus. 11. q. 3. & si post annum excommunicatione persistat, & intra annum non venerit, pro convicto habetur, & poterit, post annum, ferri sententia condemnatoria contra Reum absentem, ac si de crimine convictus esset, *Abbas in cit. c. Veritatis. n. 20. C. 21. Si intra annum venerit, præstita satisfactione cessatur, auditur & absolvitur. Hostiens. in summa accus. h. t. num. 11. circa finem*. & sic intelligendus est text. in c. 1. de iudiciis. Similiter si cesset ab accusando per contumaciam, & terminum præfixum a Iudice non veniat, & accusationem prosequatur, excommunicatur, & postea veniat, & poeniteat, auditur, *cit. l.**

§. X.

De effectibus accusationis, & pœna Reo, vel etiam accusatori imponendis.

XXXVII. Primus & principalis effectus est Reo legitime convicto, seu probato crimine ordinario, & certa, si qua Jure statuta est, alia condigna, & arbitraria, ac extraordinaria, Iudice per sententiam condemnatoriam indig-

De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denunciationibus. 11

Hofiens. in summa h. t. n. 12. Zofius in Comment. h. t. n. 5. Nos autem hic de illis solum pœnis agemus, de quibus in hoc tit. fit mentio. Et in primis quidem in c. *Si confiteris*. 12. h. t. statuitur, ut Sacerdos, qui in potatione pernoctavit, sive totam noctem potando transiit, & postea manè Missam celebravit, officio, & beneficio privari debeat. Nam cum quidam Sacerdos peteret, sibi restitui Ecclesiam, in qua dicebat, se Canonicè fuisse institutum, eaque injustè spoliatum, objectum ei fuit, quod non possit petere restitutionem, quia nunquam fuit in Ecclesia illa institutus, nec eam possedit, adeoque nec eam spoliari potuit, cum non in Titulum, sed solum in Commendam temporalem illam acceperit. Et quia prædictus Sacerdos in taberna pernoctavit, id est, per totam noctem potando, & se inebriando vigilavit, & altera die, nullam præmissam dormitione, Missam cantavit; ideo Ecclesia illa justè per Judicem suum privatus fuit. Quare Papa Alexander III. mandat inquiri de præmissis: & si de iis rationabiliter convictus fuerit, in Judicio, ante Episcopum, vel si accusatus, sine coactione, confessus fuerit, ut perpetuum silentium ei super eadem Ecclesia imponatur; si verò probaverit, Ecclesiam illam Canonicè ipsi fuisse collatam, nec de aliquo crimine fuerit convictus, propter quod de jure eam spoliari non potuit, vel si deficiente probatione canonice institutionis, probaverit, se post legitimam appellationem fuisse spoliatum, eidem prædictæ Ecclesie restitui debeat cum fructibus perceptis. c. *Gravis*. 11. de restit. spol. Gl. fin. hic, quod enim post appellationem legitimè interpositam fit, in irritum revocari debet, c. *Super*. 27. in fine de officio deleg. Gl. pen. hic.

XXXVIII. Ubi notandum 1. cui Ecclesia concessa est in Commendam ad tempus, non censetur spoliatus, si ab illa amoveatur, vel expellatur per commendatorem. Gl. hic in not. c. *V. Commendata*. c. *Hofiens. V. Sed ad tempus*. quia commendare idem est, quod deponere, l. *Lucius*. 24. ff. *De positi*. At rei depositum non solum proprietatis, sed etiam possessio, apud deponentem manet. l. *Licet*. 17. §. *Rei*. ff. *Eodem*. ideoque semper repeti potest. l. 1. §. *pen. ff. Eodem*, & consequenter etiam res commendata. Id autem limitat Abbas hic n. 12. Quod Commenda alicui concessa ad tempus, & ex legitima causa, non potest ad libitum revocari. Secus est, si concessa sit simpliciter, & ita intelligenda est Gl. hic *V. Commendata*.

Notandum 2. Presbyter propter solam ebrietatem, non est privandus beneficio, neque etiam propter solum ingressum in tabernam, sed si per totam noctem potando, adeoque non jejunus, postea manè missam celebravit, ut patet ex cit. c. *Si confiteris*. Ubi non tantum de ebrietate inquiri jubetur: sed etiam an non præmissam dormitione, ac digestionem, per totam noctem potando manè celebraverit: idque in dubio præsumitur, si in taberna pernoctavit, nempe quod etiam post mediam noctem potaverit, adeoque non jejunus celebraverit, unde nisi contrarium probaverit, puniendus est, & beneficio privari poterit. *Eagnam*. hic n. 5. c. 21.

Tomus V.

XXXIX. Præterea Jure Canonico in c. *Accusati*. 8. h. t. præter pœnam talionis, vel aliam extraordinariam, de qua in tit. seq. alia pœna, seu pœnitentia decreta est in accusatorem calumniosum, nempe ut si quis accusaverit aliquem, (scilicet per calumniam, & sine culpa accusati) per XL. dies in pane & aqua, quæ carena vocatur, seu quadragena, cum septem sequentibus annis, pœnitentiam agat, nisi pro pace hoc fecerit. (hoc est, non calumniosè, sive injustè, sed pro pace servanda, ut boni quietè vivant, aliquem accusaverit, c. *Non frustra*. 18. caus. 23. q. 5. Gl. hic *V. Nisi pro pace*. *Hofiens. hic V. Eodem*.) Si verò per talem delationem, seu accusationem, aliquis debilitatus est, (id est, membro mutilatus, Gl. fin. hic c. *Hofiens.*) per tres quadagesimas pœnitere debet.

XXXX. Ubi notandum 1. Si quis justè accusatur, & crimine probato, morte plectatur, immunitas est accusator, & Judex, alique ministri, & executores, quantum ad pœnam talionis, c. *Illud etiam*. 46. caus. 23. q. 4. c. *Cum homo*. 19. c. *Qui malos*. 29. c. 2. seqq. eadem caus. q. 5. Gl. hic *V. Per tuam*. irregularitatem tamen etiam justus accusator incurrit, quia illa contrahitur etiam sine peccato. *Hofiens. hic V. Accusationem*. c. *Abbas* n. 1.

Notandum 2. Per debilitatum hic intelligitur is, cui membrum abscissum est, quamvis propriè debilitatio contingat, quando impeditur exercitium alicujus membri, v. g. brachii, vel pedis, sine abscissione membri, quæ propriè mutilatio dicitur. *Abbas* hic in fine. Si quis verò per accusationem suam causa fuit, ut aliquis membro mutilaretur, is per tres quadagesimas pœnitere debet, trium scilicet annorum ante Pascha, *Hofiens. hic*. etsi aliqui apud *Barb. hic* n. 4. intelligant de tribus quadagesimis, quæ veniunt in uno anno, scilicet ante Pascha, festum S. Joannis Baptistæ, & ante festum Nativitatis Domini: meritò autem talis punitur, quia qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, Gl. hic in casu. Porro quando imponitur jejunium certorum annorum, in pane & aqua, non intelligitur, quod pœnitens quotidie jejunare debeat, sed per tres ferias Canonicas in qualibet hebdomade, scilicet feria 2. 4. & 6. c. *pen. caus. IT. q. 3. Abbas* hic.

XLI. Alius denique effectus pœnalis accusationis criminalis est, quod accusatus, vel denunciatus de crimine aliquo, pendente accusatione, vel denunciatione, ad honores, seu dignitates promoveri non potest, prout sumitur ex c. *Omnipotens*. 4. h. t. Ubi Papa Gregorius 1. ita rescribit Constantiæ Augustæ: Valde grave est, ut vir, de quo tanta, & talia nuntiantur (cùm antè inquiri, & discutiti debeant) honoretur, id est, ad honores promoveatur. Gl. fin. hic. Ubi licet sermo tantum sit de eo, qui de gravi crimine denunciatur: tamen idem procedit in eo, qui de tali crimine accusatur, vel inquiritur, nam ex eo statim gravata est illius opinio, ut interim ad honores promoveri non debeat, c. *Tantisper*. 3. dis. 81. c. ult. de restit. l. *Reus*. 7. ff. de munerib. c. *honor*. Gl. hic *V. Numerantur*. c. *Abbas* n. 3. quamvis alioquin per solam accusationem non constituatur aliquis reus, vel criminosus, nisi etiam

B 2

fit

fit convictus, c. ult. caus. 15. q. ult. ubi in fine dicitur, Non statim, qui accusatur reus est, sed qui convincitur criminofus: nec per solam nominationem, id est, infamationem, c. Multi. 18. & ibi Gl. fin. caus. 2. q. 1. & si condemnatus per sententiam appellavit, status ejus integer manet, l. unic. §. Propter eandem, ff. Nihil innovari appell. & c. Nec inter infames interim habetur, l. Furti. 6. §. 1. ff. De his, qui notant infamia.

XLII. Extenditur autem dispositio cit. c. Omnipotens. 1. Ut habeat locum non tantum in dignitatibus Ecclesiasticis; sed etiam in secularibus, cit. l. Reus. ff. De muner. & honor. Ubi tamen additur, quod elapso anno, postquam reus delatus est, non prohibetur petere honores, nisi per ipsum steterit, quo minus causa intra annum expediretur, & l. unic. C. De reis postul. l. 10. l. Qui status. 8. ff. De re milit. l. Qui de libertate. 29. ff. De liber. caus. Gl. in cit. c. Omnipotens. in casu h. tit. Ubi rationem reddit, quia opinio promovendi ad honores vacillare non debet, ideoque pendente accusatione, promoveri non debet, & Abbas ibidem n. 2. Similiter accusatus, pendente accusatione, ad Ordines promoveri non potest, c. Tantis. 3. dist. 81. c. ult. de testib. & ibi Gl. V. Pendente accusatione. Nec potest esse testis in causa criminali, præterquam in criminibus exceptis, cit. c. fin. de testib. Nec alterius esse Procurator, cit. l. Reum. C. De procur. nec alium accusare: quia non relatione criminis, sed innocentia reus purgatur, l. Is qui. 5. ff. De publ. judic. Veruntamen non impeditur accusatus, quo minus, accusatione pendente, administrare possit bona, v. g. Prælatus, nisi sit suspectus de dilapidatione, c. ult. h. t. Felin. in cit. c. Omnipotens. n. 1. Et universim loquendo, pendentia accusationis inhabilem facit accusatum, quo ad jura de novo acquirenda, non autem privat eum jure jam acquisito, nec exercitio illius, Abbas in cit. c. Omnipotens. n. 3. & Felin. n. 1. not. 2. h. t.

Extenditur 2. Si accusatus, denunciatus, vel inquisitus promotus sit ad honorem, vel dignitatem, pendente judicio, seu causa criminali, non tenet promotio, etiamsi postea per sententiam innocens sit pronuntiatus: sed nova requiritur promotio, cit. l. Qui status. ff. De re milit. Nisi appareat, accusatorem per calumniam accusasse, vel denunciasse, sive eo animo, ut promotionem impediret, cit. l. Qui de libertate. ff. De liberali caus. Gl. in cit. c. Tantis. V. Obrepfit. dist. 81. & ibidem Archidiaconus n. 4. Felin. in cit. c. Omnipotens. n. 3. & Ioan. Andr. ibidem n. 3. Ratio est, quia declaratio innocentie præcedere debet promotionem, nec sufficit eam subsequi: in his enim principium est spectandum, sive an quis habilis sit tempore electionis, seu promotionis, arg. c. Dudum. 14. de elect. c. Si eo tempore. 45. eodem in 6. Unde cum principium fuerit vitiosum, declaratio innocentie postea subsequens non retrahitur ad tempus promotionis, Fagnan. in cit. c. Omnipotens. n. 24. h. t.

Extenditur 3. Accusatus, lite pendente, non potest promoveri ad honores, etiamsi infamia non præcesserit, quia est criminofus occultus; nam per solam pendentiam accusationis, vel denunciationis, nihilominus impeditur promotio, ut ex infra dictis patebit, Fagnan. cit. l. n. 12.

XLIII. Limitatur autem 1. quod accusatio pendente, non possit accusator promoveri ad di-

gnitates, dummodo accusatio teneat, & facta legitimo accusatore, c. Meminimus. 13. h. t. Felin. cit. c. Omnipotens. n. 2. limit. 2. Nam per sententiam condemnatoriam etiam super crimine aliis factis non irrogatur infamia, si sit nulla ob defectum conditionis, vel vitiosum processum, vel quod latæ sine causæ cognitione, vel ob denegatam audientiam ipsi condemnato, ut est casus in c. Inprimis. Quia ergo. caus. 2. q. 1. Fagnan. in cit. c. Omnipotens. n. 14.

Limitatur 2. Dummodo crimen, de quo quis accusatur, vel denunciatur, sit grave, ut patet ex illis verbis cit. c. Omnipotens. De quæ talia nuntiantur, id est, gravia, ut exponit ibi Andr. n. 1. V. Talia. Cujusmodi sunt sacrilegium, homicidium, adulterium, & alia crimina, que continentur in c. Vnum. 3. §. Alias autem, dist. 25. Secus si sint crimina minora, & levia, hæc enim promotionem ad dignitates, etsi probata sint, non impediunt, Fagnan. cit. l. n. 17.

Limitatur 3. Nisi accusetur integrum Collegium, vel denunciatur, tunc enim, pendente aliquis ex illo Collegio non impeditur promoveri honores, nisi persona illa in accusatione specialiter & nominatim sit expressa, Archidiaconus in cit. c. Felin. n. 5. dist. 81. Felin. in cit. c. Omnipotens. n. 2. limit.

Limitatur 4. Nisi accusatio de crimine infamato fiat, non criminaliter ad penam, seu iram publicam: sed civiliter solum ad interdictum prium persequendum, tunc enim non impeditur motionem accusati ad dignitates, quia infamia non irrogatur, c. Tux. 5. de procur. c. Super his, h. t. Fagnan. cit. l. n. 15. An autem, sicut accusatio criminaliter non potest promoveri ad dignitates, nec eligi possit, videri potest Abbas in cit. c. Omnipotens. n. 4. h. t. Fagnan. ibid. n. 26. & seqq.

§. XI.

Qualiter accusatore non probante, non comparente, reo infamato de mine indicenda sit purgatio Canonica?

XLIV. De hoc agitur in c. Accedens. 3. Ubi talis casus proponitur. Quidam Subdiaconus Papæ, H. nomine apud Sedem Apostolicam decessit, cujus præbendam, quam obtinuerat in Ecclesia Cremonensi, Papa, G. nepoti ipsius H. (ex filio aut filia, vel fortè ex fratre, sive fratris filio, Abbas hic n. 2.) contulit, datis super hoc Executionibus, qui collationem factam executioni mandarent. Cum autem executores vellent mandatum Apostolicum implere, ex parte Capituli Cremonensis, propositum fuit coram eis, quod diffidetur de perjurio, & homicidio publice fuerit infamatus, ideoque præbenda ipsi conferri non debet, sed potius auferri. Quare idem G. accedens ad Sedem Apostolicam, à Papa petit, ut juberet collationem præbendæ sibi factam executioni mandari. Unde Papa mandavit Executionibus, ut executionem à se factam dicto G. Executioni mandarent, nisi prius super objectis eidem, per motum

exceptionis, criminibus publicè fuerit infamatus: quo facto, si legitimus comparuerit accusator, quæ fuerint hinc inde opposita, audiant; & si crimina illa, vel alterum eorum, legitimè contra ipsum fuerint probata, silentium eidem Clerico G. super illà præbendâ imponant. Si verò nullus contra eum legitimus accusator comparuerit, & ipse super prædictis criminibus fuerit infamatus, purgationem Canonicam eidem indicant, in qua si defecerit, silentium ei imponant: si verò ipsam purgationem præstiterit, contradictores ab eo molestando compellant, & eos, qui nisi sunt illum impedire, in legitimas expensas condemnent.

XLV. Pro intellectu huius c. Notandum 1. Agenti ex interdico adipiscendæ possessionis in beneficiis, non obstat exceptio criminis, nisi de eo publicè sit infamatus, prout colligitur ex hoc c. Communiter DD. & patet ex summa ejusdem c. Quare si is, cui beneficium à legitimo collatore concessum est, petat se in possessionem illius immittere, & collationem sibi factam executioni mandari, sed ei crimen obijciatur, tum si non publicè est infamatus, collatio executioni mandari debet: quo facto, si quis accusator, seu actor, vel denunciator legitimus compareat, talis scilicet, qui crimen probare possit, & velit, probato crimine, privatur beneficio provisorius c. Constitutis. 46. §. fin. de appell. & c. Post electionem. 7. in fine de concess. præb. Si verò non probetur crimen, reus absolvi debet, hoc enim generale est, quod si talis accusator non compareat, provisorius ultèrius non gravetur juxta Jura allegata. Hostiens. in cit. c. Accedens. §. Si vero, column. ult. Secus est: si exceptio criminis obijciatur electo nondum confirmato: nam cum ipse nondum plenum jus habeat in beneficio ante confirmationem, statim est admittenda exceptio criminis, & examinanda, antequam ille confirmetur: ei verò, qui jam est institutus in beneficio, ut in casu hujus c. dictus G. jam fuit institutus per Papam, nihil deest, nisi sola possessio, quæ est quid consequens ad jus prius obtentum, unde in illam mitti debet, non obstante exceptione illa criminis. Gl. hic. V. Publicè.

Notandum 2. Si is, cui collatum est beneficium, de obiecto crimine est publicè infamatus, & is, qui crimen obijcit, paratus est illud probare, tunc executio collationis factæ debet differri, donec hujusmodi exceptio examinetur: quia turpius ejicitur, quam non admittitur hospes, c. Quemadmodum. 25. de jurejur. & quia, etiamsi jam esset in possessione, propter infamiam, & scandalum provisorius deberet ab ea suspendi, usque ad purgationem, c. Presbyter. 13. caus. 2. q. 5. multò magis non debet mitti in possessionem is, contra quem excipitur de crimine, de quo est infamatus, Gl. in cit. c. Accedens. V. Publicè. Deinde recipi etiam debent probationes excipientis super obiecto crimine, quo probato, proviso silentium imponendum est, ut habetur in cit. c. Sed etsi non probetur crimen, erit hoc casu purgatio indicenda infamato, ut infamia expurgetur, Gl. in cit. c. 23. V. Indicatio. in qua si defecerit, est eidem proviso silentium indicendum, quia tum habetur pro convicto, ita ut ob delictum condemnari, & puniri possit, propter violentiam contra illum præsumptionem. Gl. in cit. c. In notat. Verùm si se purgaverit, mandanda est exe-

cutioni collatio beneficii facta, & contradictores ab eo vexando compesci, & in legitimas expensas condemnari debent: qui enim exceptionem opponit, in qua fundata est intentio actoris, & in ejus probatione deficit, punitur in expensis, quia malitiosè videtur eam opponere, & calumniari, Gl. fin. in cit. c. Accedens. & ibid. Hostiens. §. Sin autem provisorius. col. ult.

Notandum 3. Hinc patet, quod infamia obiecti criminis effectus habet, ut notat Hostiens. in cit. c. Accedens. col. ult. Circa medium: Primus est, ut executio suspendatur: secundus, ut illa suspensâ, probatio criminis admittatur: tertius, ut purgatio indicatur, nec sufficit oppositio infamæ, nisi & crimen obijciatur, nec obiectio criminis, nisi & infamia opponatur.

§. XII.

Quibus modis tollatur, & extinguatur accusatio criminalis?

XLVI. Pluribus modis ea tollitur, ac finitur. 1. Per præscriptionem, quia scilicet elapsus est tempus 20. annorum à die commissi criminis, per quod regulariter, & ordinariè præscribitur omnis accusatio criminalis, l. Querela. 12. C. Ad leg. Cornel. de falsis, & tradunt communiter DD. apud Jul. Clarum cit. §. fin. q. 51. n. 1. Farinac. in praxi crim. p. 1. tit. 1. de inquis. q. 10. n. 1. Id autem intelligendum est de illis criminibus, quæ semel patrata transeunt, & cessant: Nam in illis, quæ sunt successiva, & permanentia, ut est matrimonium initum contra Canones, hæresis, Apostasia, & similia, in quibus delinquens perseverat, & delictum continuat, non potest habere locum ulla præscriptio, nisi à tempore cessantis delicti, Zas. ff. De accus. n. 27. præscribuntur autem actiones criminales, & penales breviori tempore, quam civiles, etiam illæ, quæ ex delicto descendunt, quæ durant usque ad 30. annos, quia odiosa faciliùs tolluntur. Zas. n. 29. ff. Eodem. quædam verò crimina breviori tempore tolluntur, quam 20. annorum. Zas. cit. l. n. 28. Farinac. cit. l. n. 15. & seqq. de quibus alibi.

2. Extinguitur accusatio criminalis per mortem accusatoris, ante latam sententiam, ita ut hæres ipsius accusationem prosequi non possint, l. Libellorum. 3. §. fin. ff. De accus. Clarus cit. l. n. 10. potest tamen Judex ex officio accusationem prosequi, & processum ad finem perducere, l. pen. in princ. ff. De publ. judic. Clarus cit. q. 51. n. 9. & 11.

3. Extinguitur crimen, & ejus pæna per mortem Rei delinquentis, ita ut pæna ab hæredibus exigì non possit, l. Defuncto. 6. ff. De publ. jud. & consequenter etiam ipsa accusatio cessat, quæ mortuo accusato, in hæreses ejus non transit, leg. 1. & seqq. C. Si reus vel accusat. mort. & c. Ex communi DD. sententia apud Clarum cit. q. 51. n. 12. Quod tamen intelligendum est de pæna corporali, juxta Gl. cit. l. Defuncto. V. Pæna. Quod verò attinet ad pænam pecuniariam, vel agitur criminaliter, vel civiliter; si agatur ex delicto criminaliter, ad pænam confiscationis bonorum, vel aliam pecuniariam fisco applicandam; tum si reus moriatur ante sententiam condemnatoriam criminis contra eum latam, accusatio criminalis non transit

transit ad hæreses ipsius, etiam si lis cum defuncto fuerit contestata, sed condemnatio non sit secuta, *l. Ex judiciorum. 20. ff. De accus.* Ratio est: quia cum Reus accusatus ante mortem non fuerit obnoxius talipœnæ confiscationis bonorum, vel alterius pecuniariæ, quippe nec condemnatus, multò minùs hæreses ad eam tenebuntur. Aliud est, si post sententiam condemnatoriam reus sit mortuus, tunc enim quælibet pœna pecuniaria transit ad hæreses delinquentis, *Farinac. cit. q. 10. n. 45.* Excipiuntur quædam crimina, in quibus etiam post mortem Rei delinquentis, procedi potest contra hæreses delinquentis, etiam lite non contestata, ut bona eorum fisco vindicentur, *cit. l. Ex judiciorum.* ut est crimen læsæ Majest. hæresis &c. *Clarus cit. q. 51. num. 13. Farin. cit. q. 10. n. 38.* Si verò agatur ex delicto civiliter, ad pœnam pecuniariam parti læsæ applicandam, tum talis actio pœnalis non transit ad hæreses, nisi lis cum defuncto fuerit contestata, licet non fuerit condemnatio Rei secuta, quia is mortuus est, pendente causa principali, *cit. l. Ex judiciorum in fine. & ibi Gl. V. Pena. & V. Secuta.* Ratio prioris est, quia pœnalis actio ex delicto, vel quasi delicto descendens, auctorem tantum insequitur, *l. Inde Neratius. 23. §. Hanc actionem. ff. Ad leg. Aquil. §. Non autem. Instit. de perpet. & temp. act.* Ratio exceptionis est, quia litis contestatio est quidam quasi contractus, & velut novat priorem obligationem, siue transfundit in aliam, facitque ut actio pœnalis non jam ex delicto, sed ex quasi contractu nasci videatur, at actiones ex contractu, & quasi contractu dantur etiam contra hæreses, *Giphan. in cit. §. Non autem. Instit. dicto tit.*

SECTIO II.

DE INQUISITIONIBVS.

Explicata sunt hæcenus, quæ ad 1. partem Rubricæ hujus Tituli pertinent, videlicet de accusatione. sequitur nunc, ut de secunda parte, quæ est de Inquisitionibus, agamus: nam deficiente legitimo accusatore, instituitur inquisitio à Judice ex mero officio, ne delicta maneant impunita, cum gravissimo Reipubl. detrimento.

§. I.

De Inquisitione in Genere, & potestate inquirendi.

XLVII. Quæritur 1. Quid & quotuplex sit Inquisitio. Resp. Est alicujus criminis manifesti ex bono, & æquo à Judice competente legitime (id est, Canonice & Juridice) facta investigatio, quæ scilicet facta est secundum Jura & Canones, prout describit Hostiens. In summa de Inquisitionibus, h. t. Quæ descriptio declarabitur in seqq. Nec obstat, quod Judex non possit aliquem condemnare, sine accusatore, *l. Rescripto. 6. §. Si quis accusatorem. & ibi Gl. Marg. lit. C. ff. de muner. & honor. & docet S. Thomas 2. 2. q. 67. art. 3.* ergo non potest Judex procedere ex munere suo aliquem condemnando. Nam verum est, quod semper requiratur, ut interveniat accusator formaliter, vel virtualiter per aliquod, quod vices

accusatoris suppleat; cujusmodi est, vel simpliciter nuntiatio, vel si procedatur per inquisitionem publicam infamiam, vel indicia criminis, quæ locum accusatoris suppleant, ut respondet S. Thom. 2. 2. q. 104. *Less. l. 2. de just. c. 29. n. 104.*

XLVIII. Resp. 2. Triplex est Inquisitio, notat Silv. In summa. V. Inquisitio. 1. & alii Canonice communiter. Videlicet simpliciter generalis, generalissima, quæ fit ex mero officio Judicis, contra quæ personam, neque crimine expresso, generaliter quiritur, an non committantur crimina in Civitate, Provincia, vel Communitate, siue, homines facinorosi in illa, de qua in c. Graviter, preb. & in c. Sic ut olim. 25. h. t. & in l. Congratulatio. De officio Præs. in cujus locum hodie succedit Praef. seu bannum generale contra omnes homines malæ conditionis, & famæ, quod faciunt Pontifices in principio sui officii, teste Claro in præf. c. §. fin. q. 3. n. 1. Altera est Inquisitio generalis, potius mixta, id est, partim generalis quoad personam, partim specialis quoad delicta, ut cum Titius esse occisum, sed inquitur, quis eum occiderit, vel è converso partim est generalis ad delicta, partim specialis quoad personam, ut inquitur, an Titius flagitia quædam partim hæc Inquisitio præparatoria est, per quam deinde potest ad Inquisitionem specialem, sit enim ad puniendum delinquentem, & Judex generaliter quirit, quisnam delictum commiserit, vel quæ delicta Titius v. g. commiserit, generaliter recipiendo informationes, adeoque fit, non ad puniendum, sed ad investigandum. Tertia est Inquisitio simpliciter specialis, quando de certo, & determinato delicto, contra certam ac determinatam personam inquitur, ad puniendum delictum, si Titius homicidium commiserit? Et de hac Inquisitione potissimum hic agetur, quæ fit contra certam personam ad effectum puniendi delinquentem, & fieri solet tribus modis. 1. Ex mero officio Judicis, ut quando Judex inquit contra aliquem sine accusatione, querelâ, aut denunciatione a privatis. 2. Fit ad querelam alicujus, qui tamen non vult stare in judicio tanquam accusator, sed exponit querelam Judici, eaque propositâ, Judex ex officio suo ad testes, & informationes recipiendas procedit. 3. Fit ad denunciationem alicujus publici Officialis ad denuncianda delicta deputati, ut enim Judex ex officio suo potest inquirere, non famam præcedente, quia excusatur per solam denunciationem à calumnia, *l. Ea quidem. 7. C. de accus. ranta de ord. Judic. p. 6. tit. de inquis. n. 12. Azo lib. 13. c. 17. dnb. 1.*

XLIX. Quæritur 2. Quis possit, & quos Juridice inquirere, & in quibus delictis. 1. Inquirere potest quilibet Judex, siue secularis, siue Ecclesiasticus, modò competens sit, alioquin Inquisitio invalida est, *tot. tit. C. Si à non compet. Irrefragabili. 13. de offic. ord. Maran. cit. l. n. 1. Silv. V. Inquisitio. 1. n. 2. q. 1. dicto 2.* Ex quo patet, quod Inquisitio facta à Judice seculari contra Ecclesiasticas personas sit nulla, quia Clerici contra dice seculari, nec civiliter, nec criminaliter inquiri possunt, c. Clerici. 8. & c. Cum non ab hominibus de judic. c. 2. de foro compet. Farinac. in præf. c. 2.

lib. 1. tit. 1. §. 1. n. 55. 2. Non omnes Judices criminaliter inquirere possunt: sed illi solum, qui merum imperium habent, sive jus gladii, & causas criminales cognoscendi potestatem, *Silv. cit. l. Farinac. c. l. n. 56.* nisi incidenter, si causa criminalis incidens ita connexa sit causæ simili principali, ut hæc sine illa definiti non possit, ut si testis falsum deposuit coram Judice Civili. *Silv. cit. l. Farinac. n. 57.* Resp. 2. Reus, contra quem inquitur, debet esse subiectus jurisdictioni inquirentis, quantum ad articulum, de quo inquitur, aliàs contra ipsum Judex inquisitionem instituere non potest, *Silv. c. l. q. 3. n. 5. dicto 1.* Quamvis eundem reculare possit, si lusppectum habeat, *Silv. c. l. n. 6.* Resp. 3. Spectato Jure Civili, non potest regulariter Judex ex officio inquirere super delictis, nemine accusante, vel querelam proponente, *Marant. c. l. n. 105.* quia accusatio, seu querela est remedium ordinarium, ideòque quilibet admittitur ad accusandum, nisi specialiter prohibeatur: At inquisitio est remedium extraordinarium, quia de Jure Civili non potest Judex ordinariè ex officio procedere, per viam inquisitionis, nisi in casibus, & delictis exceptis, quorum plures enumerat Gl. in l. 1. §. Ex publico. V. Sine accusatore ff. ad leg. Jul. de adult. Verùm de Jure Canonico super omnibus delictis à Judice ex officio procedi potest indistinctè, quoties præcedit infamia, vel etiam accusatio, vel denuntiatio publica, tanquam ex remedio ordinario, *Farin. c. l. q. 1. n. 8.* Sed quidquid sit de jure, hodie, ex recepta generali locorum consuetudine, etiam de Jure Civili, & in foro seculari, permixtum est in omnibus delictis procedere ex officio per inquisitionem, factumque est remedium inquisitionis ordinarium, ut testatur *Clar. cit. q. 3. n. 6. Farinac. cit. q. 1. n. 2. limit. 3.* & alij apud ipsum.

§. II.

An ad Inquisitionem omnino generalem, vel mixtam requiratur, ut præcedat infamia criminis, vel persona?

L. ASSERTIO I. Ad faciendam inquisitionem omnino generalem vel generalissimam, quæ sit non ad investigandum unum, sed plura delicta, & facinora in genere, non requiritur, ut præcedat infamia personæ, vel indicium commissi criminis, sed Judex nullà præviâ occasione data, ex suo officio potest, imò tenetur illam instituere. Est communis DD. sententia apud *Les. l. 2. de just. c. 29. n. 108. Marant. de ord. judic. p. 6. tit. de inquisit. n. 29. Farin. in praxi crimin. p. 1. l. 1. de inquisit. tit. 1. q. 9. n. 18.* Probat, quia in c. 1. de officio judic. ord. dicitur: *Habeant Episcopi singularem urbium in suis diocesis potestatem, adulteria, & scelera inquirere, ulcisci, & judicare.* Ubi etiam Gloss. V. inquirere, putat, agi de inquisitione speciali, tamen Abbas *ibid. n. 6.* cum textum intelligit de inquisitione generali, quam tenentur facere Episcopi, visitando, & inquirendo generaliter, qualiter vivant populi ipsi subiecti, & ad hanc non requiri, ut præcedat infamia, ut dictum supra l. 1. tit. 3. l. n. 47. Item in c. 1. §. sanè de censib. in 6. dicitur: *Proposito*

verbo DEI, quærat de vita & conversatione ministrantium in Ecclesiis, & locis aliis divino cultui deputatis, ubi clarè sermo est de inquisitione generali. Deinde probatur etiam ratione, quia talis inquisitio necessaria est ad purgandam Rempublicam à criminibus, & refranandos mores hominum, nec per illam cuiquam sit injuria, cum de nullo in particulari fiat inquisitio. Et licet quorundam scelera occulta per illam detegantur, id sit per accidens, & præter intentionem, cui incommodo bonum commune prævalere debet. Sic enim multa crimina manifestantur, quæ alioqui manerent incognita, & impunita.

LI. Ubi præterea notandum, quòd subditi, qui in tali inquisitione generali interrogantur, etiam sub juramento, non tenentur manifestare delicta occulta ipsorum, qui nullà laborant eorum infamia; nam mens interrogantis est inquirere solum de ijs, quæ aliàs publica sunt, ejusque potestas se non extendit ad occulta elicienda, de quibus nulla est publica fama, inde enim maxima incommoda in Republica sequerentur, ut colligitur ex c. Qualiter. 17. h. t. *Les. cit. c. 29. n. 109.* Imò neque licet possunt subditi interrogati manifestare talia delicta, si non possunt probari in Judicio, & consequenter neque puniri; tunc enim manifestatio criminis ad injustam infamationem tantum tenderet, adeòque manifestans illud peccaret contra justitiam, *Les. cit. l. n. 111. Laym. l. 3. tr. 6. c. 2. n. 3.* Sed neque tunc, quando crimen occultum potest probari in Judicio, licitum est illud manifestare Judici, si manifestatio tendat ad solam punctionem criminis, tunc enim præcedere debet infamia, *Les. cit. l. Excipi debet. 1. nisi* quando necessarium est ad emendationem criminosis occulti, quæ aliter non speratur, nisi Prælati operâ, tunc enim manifestandum est illi crimen, non tanquam Judici, sed tanquam patri, ad corripiendum subditum. 2. Si id necessarium sit ad avertendum grave damnum publicum, vel privatum alicujus innocentis, *Les. cit. l. n. 122.*

LII. Porro de hac inquisitione generali fit etiam mentio in c. Sicut olim. 25. h. t. Ubi Concilium generale Lateranense sub Innocentio III. statuit, ut Metropolitani, singulis annis, cum suis Suffraganeis, non omittant celebrare Concilia Provincialis, in quibus de corrigendis excessibus, & refranandis moribus, præsertim in Clero, diligenter tractent, relegentes regulas Canonicas, maxime quæ in hoc generali Concilio statuta sunt, ut eas faciant observari, infligendo debitam pœnam transgressoribus. Et in hunc finem per singulas dioceses constituent idoneas personas, quæ per totum annum simpliciter, & absque ulla jurisdictione diligenter inquireant, quæ correctio ne vel reformatione indigent, & ea fideliter referant ad Concilium Provinciale in anno sequente habendū, & super his, ac alijs provida deliberatione, Metropolitanus, & Suffraganei procedant, & quæ statuerint, faciant observari, eaque publicanda sunt in Episcopalibus Synodis annuatim celebrandis, per singulas dioceses, & qui hæc neglexerint adimplere, ab officij sui executione suspendantur.

LIII. Pro intellectu hujus c. notandum 1. Inquisitores seu visitatores, aut denunciatores, qui in Concilio Provinciali sunt quasi testes Synodales, debent

debent esse personæ providæ, ac honestæ, & tales, quibus merito sit credendum, ne corruptæ aliquem falsò infament, vel deferant. *Hofsiens, hic V. idoneus, col. 2.* Differunt autem ab ijs Inquisitoribus, qui deputandi sunt ab Episcopo in Synodo diœcesana, quia primi non debent necessariò esse jurati, cum de hoc nihil dicatur in hoc c. sicut secundi, & constitui debent à Præsidentibus Concilio Provinciali, nullamque jurisdictionem habent, ideòque non possunt judicialiter citare, condemnare, vel excommunicare: sed debent sollicitè investigare, quæ corrigenda, & reformanda sunt, & ad Metropolitanum, ac Suffraganeos in proximo Concilio Provinciali referre. *Gl. hic V. absq, nulla, & Hofsiens V. jurisdictione col. 2. Fagnan. n. 5. & 6.*

Notandum 2. Si Inquisitores isti sint de loco, ubi inquirunt, propriis sumptibus vivere debent, alioquin sumptus moderatos suppeditare debent. *Parochi, ad quos divertunt; neque enim coguntur propriis stipendiis militare, nec officium suum eis esse debet damnosum, Gl. hic V. statuant, & Hofsiens. §. procurabuntur col. 2.*

Notandum 3. Pœna suspensionis, quam incurrit Metropolitanus, & Episcopi hac in re negligentes, non est lata sententia, sed ferenda, *Hofsiens, hic in fine.* Cæterum hæc Constitutio in Germania nostra in praxi non observatur, præsertim quoad Concilia Provincialia, quæ olim singulis annis celebranda erant, nunc verò ex decreto Concilij *Trident. Sess. 24. c. 2. de reform.* quolibet saltem triennio. Idque propter Archiepiscopatum, & Episcopatum latitudinem, Cleri amplitudinem, & sumptuum magnitudinem, qui pro hujusmodi Synodis exiguntur.

LIV. ASSERTIO 2. In mixta Inquisitione, id est, partim generali, partim speciali, quando scilicet crimen est publicum, v. g. homicidium, sed author ignoratur, tum licet Judici non specialiter contra certam personam, sed generaliter inquirere, quis illud commiserit, etiam nullà præcedente famâ de persona aliqua particulari. *Farin. cit. q. 9. n. 18. Less, cit. c. 29. n. 114. Layman. cit. c. 2. n. 3.* Idque patet ex communi praxi Judicum in utroque foro, Ecclesiastico, & sæculari. Ratio est: quia tum, nisi tales inquisitiones fierent, gravissimum sequeretur incommodum in Republicam, videlicet grave scandalum populi, si viderent, Judicem non inquirere auctorem notorij criminis, & criminosi magis incitarentur ad delinquendum, spe impunitatis: tum quia per talem generalem inquisitionem nulli sit injuria: sed ea Judici aperit, & munit viam ad specialem inquisitionem: nam interrogat primò eos, quos putat esse confcios, seu informatos de crimine, an non sciant, quis crimen hoc commiserit? quod si omnes respondèant, se nescire; tunc interrogat eos super famâ etiam generaliter, interrogando, an non aliquis de eo crimine sit diffamatus, & si ex ipsis, informationibus receptis, resulet suspicio, vel indicium probabile contra aliquem, tunc incipit specialiter inquirere contra eum, & assumit speciales informationes, sive alia indicia, vel testes recipit contra eum nominatum in generali inquisitione. *Clar. cit. §. fin. q. 5. n. 5. Alex. p. 3. l. 13. c. 26. post princip.* Porro subditi interrogati, hoc casu, non tenentur manifestare auctorem criminis occultum, nisi de eo publica in-

famia, vel sufficientia indicia præcedant, etiam si sub juramento inquirat generatim, quod cum commiserit, cum non habeat jus inquirere in occultis, & consequenter non possit obligare subditos, ut eos manifestent, sed solum eos, quos miâ aliquâ laborant, multo minù reus occul-
netur se ipsum prodere. *Less, cit. c. 29. n. 114. 115.* potest, ac debet interrogatus à Judice occultum etorem criminis manifestare, si crimen ad eum patrandum, vel continuandum, vel si ex eo damnum alicui immineret, quod alio modo modè declinari non posset. *Less, cit. l. n. 119.*

§. III.

An, & quâ ratione ad Inquisitionem generalem contra personam aliquam particularem requiratur, ut præcedat infamia illius, & quomodo in Inquisitione sit procedendum?

LV. De hoc agitur in primis in c. *Quidam quando. 24. h. t.* quod est desumptum ex Concilio generali Lateranensi sub Innocentio III. ubi in primis dicitur, quod non solum cum subditus, sed etiam cum Prælatus excedit, seu delinquit per clamorem, & famam ad aures Superiorem pervenerit, non à malevolis aut maledicis, sed à providis & honestis, nec semel tantum, sed iterum (quod clamor, & diffamatio innuit, & manifestum debet Prælatus seu Episcopus coram Canonis senioribus Ecclesiæ suæ, veritatem diligenter inquirere, & si culpam invenit, illum Canonici puniat, non tanquam ipse sit accusator, & justus, sed quasi denunciante famâ, vel deferente clamore, suum officium exequatur. Et istud quidem observandum in subditis: diligentius tamen in Prælatibus, quia ipsi sunt quasi signum positi ad vitandam, & quia non possunt omnibus placere, ex officio teneantur arguere, & increpare, quos etiam interdum suspendere, vel ligare; ideo frequenter odium multorum incurrit. Unde SS. Pater providè statuerunt, ut accusatio Prælatorum non facile admittatur, ne scilicet concussis columnis ædificium corruat; nisi diligens adhibeatur cautela, per quam falsæ, & malignæ criminationes præcludantur: videlicet, ut criminalis accusatio, ad diminutionem capitis, id est, degradationem extenditur, nullatenus admittatur, nisi si legitime præcedat inscriptio, sed cum super crimine quis fuerit infamatus, ita ut sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tollerari tum ad inquirendum, ac puniendum ejus excessus non ex odio, sed ex charitate Prælatus procedat, & si gravis fuerit excessus, etsi non degradetur ab Ordine, tamen ab administratione officii removeatur, quod est secundum Evangelium villicationis villicum amoveri, qui non potest esse villicus reddere rationem.

Præterea is, contra quem inquitur, debet esse præsens, nisi per contumaciam se ab-

verit, & exponenda sunt ei capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat se ipsum defendendi: & non solum dicta, sed etiam nominatim, & replicationes legitimæ admittendæ, ne per suppressionem nominum detur audacia infamandi: per exclusionem verò exceptionum, deponendi fallum securitas præbeatur. Item in §. *Ad corrigendos*, dicitur, quod Prælati tantò diligentius debet ad corrigendos excessus subditorum descendere, quanto damnabilius eos dimitteret in correctos: contra quos, exceptis notoriis excessibus, tribus modis potest procedi, per accusationem, per scilicet, denunciationem, & inquisitionem ipsorum, ita ut diligens in omnibus cautela adhibeatur, ne forte per leve compendium (id est, per verbum, & præceptum iudicium levis iudicis, quia forte vult abbreviare lites, *Gl. hic V. Eodem.*) ad gravem dispendium (id est, ad poenam, auctoritate talis processûs, inflictam, *Gl. hic V. Eodem.*) veniatur: quare sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptione: & denunciationem charitativa monitione: sic & inquisitionem clamorosa insinuatione: præveniente, illo semper adhibito moderamine, ut iuxta formam iudicii, sententiæ quoque formam dicatur: Idque probatur in principio huius cap. exemplo Villici illius, *Luc. 16.* qui primò infamatus est apud dominum suum, quasi dissipasset bonum patris: deinde dictum est ad illum à domino, quid hoc audio de te? *redde rationem villicationis tue*. Et exemplo Sodomorum (*Gen. 18.*) de quibus Dominus ait: *Descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint?* Ex quibus auctoritatibus manifestè probatur, quomodo Prælati procedere debeat ad inquirendum, & puniendum excessus subditorum. Denique in fine additur, hunc ordinem esse non usquequoque circa Regulares personas observandum, quæ cum causa requirit, facilius, & libentius possunt à suis administrationibus amoveri.

LVI. Ex hoc c. colligitur, & probatur principaliter, quod non potest Iudex contra personam aliquam particularem, specialem inquisitionem instituere, nisi publica infamia ejusdem personæ præcedat, ut ex communi sententia DD. tradit *Clarus in præf. crim. §. fin. q. 6. num. 1. Farinac. cit. libr. 1. q. 2. num. 1. Lessi. cit. c. 29. num. 121.* Ratio est: tum quia Iudex debet ad puniendum crimina procedere, ex scientia publica, quæ habetur per accusationem, vel confessionem Rei in iudicio, vel per facti evidentiam, vel per infamiam publicam Rei. Tum quia nemo, sine gravi causa, debet spoliari suo bono nomine, quamdiu illud retinet: per talem autem specialem inquisitionem redderetur quis suspectus, & deterius famæ, omnes enim merito suspicarentur, illam, de quo v. g. Juridicè inquiretur, an sit magus, vel hæreticus, gravem occasionem dedisse ad illam inquisitionem faciendam, & sic injuria ipsi fieret, si in vitam ejus specialiter inquireretur. Quare publica infamia præcedere debet, quæ est loco accusationis, seu denunciationis, alias Iudex inquirere non posset. *Abbas in cit. c. Qualiter. n. 7. Marant. cit. p. 6. tit. de inquis. n. 19.*

LVII. Ubi præterea pro explicatione hujus

Tomus V.

prolixi, & celebri c. Notandum 1. Prælati diffamatus, maxime de dilapidatione, potest per Superiorem compelli ad reddendam rationem administrationis, prout sumitur ex hoc cap. *V. Villicum.* per quod denotatur Prælati, vel alius similis administrationem habens, *Hofstiens. hic V. Eodem.* Ex quo per sensum contrarium inferitur, quod si non sit infamatus, non possit compelli ad reddendam rationem administrationis. *Abbas hic n. 4.* quamvis contrarium teneat *Gl. hic V. Redde rationem.* eo quod Prælati comparatur Tutori, & Procuratori sit, non dominus, c. 2. de donat. Verum dispar est ratio Tutoris, & Prælati: Tutor enim ad tempus datur, & ejus administratio finitur, adveniente pubertate pupilli: Prælati verò est perpetuus, & liberam administrationem habet, in bonis Ecclesiæ: ideoque non est mirum, si Prælati non possit cogi reddere rationem, nisi labore infamiæ, *Fagnan. hic n. 4. ex Butrio, & Ancharano.* In praxi tamen, & de facto debent Prælati rationem, singulis annis, Capitulo reddere, etsi non sint infamati.

Notandum 2. Is, contra quem fit inquisitio, prius interrogandus est de veritate, quam testes; quod si confiteatur veritatem, cum eo mitius est agendum, c. *Innotuit. 20 §. Multa de Elect.* nec tunc opus est testibus, *Gl. hic V. Redde rationem in addit. Hofstiens. V. Eodem.*

Notandum 3. Inquisitio facienda est in loco, ubi Reus laborat infamiæ, uti sumitur ex hoc c. ibi: *Descendam, & videbo*, quia ibi melius inquiri potest de vita, & accusatione alicujus, ubi moratus est, c. 3. de Elect. c. *Quosdam. 3. c. seq. de præsumpt.* & quia quis potest esse diffamatus in uno loco, & non in alio: ideoque in loco, ubi laborat infamiæ, inquirendum est. *Anchar. apud Fagnan, hic n. 8.*

Notandum 4. Fama, de qua fit sæpius mentio in hoc c. accipitur, tum in bonam, tum in malam partem, quæ dicitur infamia; bona fama sumitur pro nomine bono, & dicitur status illæse dignitatis, moribus, ac vitæ comprobatus. *Cognitionum. §. §. 1. ff. de variis & extraord. cognit. Mascard. de prob. vol. 2. concl. 748. n. 3.* cui contraria est mala fama, seu infamia, quæ est læse dignitatis status, vitæ, & moribus reprobatæ, ut ex Salyceto tradit *Fagnan. in c. Vestra. 7. de cohab. Cleric. & mulier. n. 31.* Differt autem fama à clamore, secundum *Hofstiens. hic V. Clamor.* quia clamor est paucorum, & cum ignoratur auctor; vel rectius per clamorem, & famam intelligitur fama clamorosa, seu latè divulgata, *Abbas hic n. 5.* A rumore verò differt fama; tum quia rumor ab incerto, fama à certo prodit auctore; tum quia fama est sparsa per totam, aut majorem partem viciniam, rumor per minorem, & sic rumor est quid minus, quam fama, ut notant DD. in cit. c. *Vestra.*

LVIII. Notandum 5. Fama, nec in civilibus, nec in criminalibus facit plenam probationem, se solâ, *Gl. hic V. Famam.* imò nec semiplenam in criminalibus, in quibus probationes debent esse luce meridiana clariiores, *Farin. in praxi crim. p. 1. l. 1. tit. 5. q. 47. n. 59.* & alii apud ipsum. quamvis fama sola sit sufficiens indicium ad inquirendum contra aliquem, *Clar. cit. §. fin. q. 21. n. 1.* Verum potest fama plenam probationem facere tribus concurrentibus. 1. Si orta sit ex verisimilibus causis, & conjecturis. 2. Si ultra dictas causas, unde fama orta est, adsint aliæ conjecturæ.

C

conje-

& modum procedendi sententiarum quoque forma dictari debet, *cit. §. Ad corrigendos.* fatuus est enim Judex, qui aliter condemnat, quam fuerit petitum, *l. fin. C. De fideicommiss. libert. Abbas in cit. c. Qualiter. num. 10. not. 14.* Ubi id ita declarat, ut, si Judex processit per inquisitionem, debeat imponere poenam ordinariam, & non poenitentiam tantum. Si verò actum sit per denunciationem Evangelicam, non imponat poenam ordinariam, sed ad poenitentiam tantum compellat, & sic de similibus.

Notandum 15. & ult. prædictus ordo procedendi criminaliter non est usquequaque observandus, circa regulares personas, ut habetur in *cit. c. Qualiter. §. fin. de quo plura infra.*

§. IV.

In quibus casibus non requiratur necessarium ad specialem inquisitionem contra Personam particularem de aliquo crimine, ut precedat illius infamia.

LXI. Plures sunt hujusmodi casus. Veluti 1. ac principaliter, si extent legitima, & sufficientia indicia contra inquisitum, licet is infamatus non sit de crimine; potest tamen inquiri ex illis indiciis contra illum, & Judex procedere ad informationes, vel testes recipiendos contra Reum, quia ea indicia succedunt loco infamationis, ejusque vicem supplunt, imò fortiora sunt, quam diffamatio, *Marant. de ord. jud. p. 6. tit. de inquisit. n. 22. Farinac. p. 1. l. 1. de Inquisit. tit. 1. q. 9. n. 20.* Ubi addit, quòd talia debeant esse propinqua, non remota; quænam autem sint censenda legitima indicia, & sufficientia ad inquirendum specialiter, Judicis arbitrio relinquendum est, qui judicabit, quænam sint indicia graviora, aut leviora. *Farinac. c. l. q. 1. n. 45. in fine.* 2. Non est necesse præcedere infamiam de crimine inquisiti, si Judex inquirat ad denunciationem publici officialis, imò tunc tenetur inquirere, etiam non præcedente fama. *Marant. c. l. n. 24. Farinac. c. l. n. 4.* Idemque est, si quis denunciatur de crimine per aliquem virum probum, quia tunc prædicta denuntiatio est sufficiens ad inquirendum contra eum, super infamia tantum, & non super crimine, de quo inquiri potest, si constat de infamia, *Abb. in c. Licet. 14. n. 4. h. t.*

LXII. 3. Inquisitio facta, sine præcedente infamia, parte non opponente, tenet, ut expressè constat ex *c. Si is. 2. & ult. h. t. in 6.* Ubi statuitur: si is, cui contra aliquem simpliciter commissum fuit inquisitio super certo aliquo uno, vel pluribus criminibus faciendâ, processit (omissa inquisitione super infamiâ Rei, ad veritatem eorum criminum inquirendam) Reo præsentem, nec reclamantem, aut quidpiam super hoc excipiente; tunc processus hujusmodi ex eo, quod prius (antequam inquireretur de veritate criminis) non fuerit de infamia Rei inquisitum, amplius impugnari non poterit, sed valet processus. *Marant. c. l. n. 27. Clarus cit. q. 6. n. 9. Farinac. cit. q. 9. n. 12. & alii communiter.* Ratio est, quia ordo iste, sive processus, ut

de crimine contra aliquem specialiter non inquiratur, nisi prius constet, quòd de illo sit publicè infamatus, est principaliter introductus in favorem ipsius Rei, qui tacendo censetur huic juri suo, sive exceptioni dilatoriarum Judicii sibi competenti tacitè renunciâsse, ideòque sibi imputare debet, quòd passus sit inquiri super veritate criminis, priusquam constaret de infamia; quilibet enim favori pro se principaliter introducto renunciare potest, *c. Ad Apostolicam. 16. de regul.* neque enim ista forma, seu ordo procedendi est de substantia processus, ita ut ei renunciari non possit, *Gl. hic in casu, & V. Nequibus.* Ex quo patet, quòd taciturnitas partium præsentium in Judicio habeat vim tacitè renunciationis, quoad exceptiones dilatorias Judicii, & in iis, quæ sibi præjudicant; reclamare Reus inquisitus debuisset, & petere prius inquiri super infamia, & si id non fieret, appellare, *Gl. hic V. Reclamante.*

LXIII. Ubi Notandum præterea 1. dispositio hujus c. habet locum, si alicui commissum sit inquisitio, ad petitionem alterius; tunc enim Judex delegatus non potest procedere ad inquirendum contra aliquem, super veritate criminis, nisi prius per inquisitionem repererit, eum esse diffamatum de crimine. Secus est, si Papa, seu Princeps alicui non ad postulacionem partis, sed proprio motu committat inquisitionem super crimine alicujus; tunc enim potest procedi ad inquirendum, nullâ præcedente infamiâ, vel alijs indiciis. *Gl. in cit. c. 2. V. Fuerat. Clarus cit. q. 6. num. 8.* dummodo Princeps non simpliciter narret, Reum jam esse infamatum, sed asserat sibi de delicto, ex ejus famâ, & certâ scientiâ constare. *Marant. c. l. n. 25. Farinac. cit. q. 9. n. 13.* quia sicut Princeps potest inquirere, non præcedente diffamatione Rei, ita & delegatus ab ipso, motu proprio.

Notandum 2. Et si textus in *cit. c. 2. h. t. in 6.* loquatur solum de Reo præsentem, & scientem, ac non reclamantem, tamen idem dicendum est de absente per contumaciam, quia contumaciter absens non debet esse melioris conditionis, quoad facultatem opponendi exceptionem istam, quam obediens, qui fuit præfens: cum ergò, si præfens non opposuit exceptionem de non præcedente infamiâ, teneat inquisitio super veritate criminis, multò magis valere debet, si absens contumaciter illam non opposuit, *Farin. in cit. c. 2. n. 1.* Secus est, si inquisitus absens fuit non contumaciter, vel præfens ignoravit, processum esse super causa principali, seu veritate criminis, omisâ inquisitione super infamia; tunc enim non valeret processus inquisitionis. Eodem verò modo inquisitio facta super veritate criminis, nec præcedente inquisitione super infamiâ, valebit, si non fuerint tradita capitula inquisitionis ipsi inquisito, nec de hoc fuerit opposita exceptio, cum sit eadem ratio; quia etiam traditio capitulorum non pertinet ad substantiam inquisitionis. *Farin. cit. c. 2. in princ.*

LXIV. 4. Quando inquisitio non fit ad effectum puniendi crimina, sed ad effectum corrigendi, ob salutem animæ, ut quando Episcopus visitat Ecclesiam, vel quando inquiritur de vita, & moribus eligendi in Episcopum, seu Prælatum, vel promovendi ad Ordines, an sit idoneus &c. tunc de delictis

LXVIII. II. In c. *Cum dilecti*. 18. h. t. habetur, *junct. Gl.* in casu, quod cum quidam Legatus Sedis Apostolicæ per frequentem clamorem multa sinistra de Episcopo Agathensi audivissent, volentes inquirere veritatem, accesserunt ad Ecclesiam Agathensem, & receperunt juramenta Episcopum, & Canonicorum de veritate dicenda, in qua inquisitione confessus fuit Episcopus dilapidationem (hoc est, se quasdam possessiones Mensæ Episcopalis alienasse, & multa debita contraxisse) item se multas res ex naufragio recepisse, ac denique se multas Ecclesias Simoniacè contulisse. Confessionibus istis in scriptum redactis, timens Episcopus, ne ex illis sibi præjudicium generaretur, voluit se postea ob illas excusare, dicens, quod juraverit tantum respondere ad interrogata; Legati vero dicebant, quod sub alia forma juraverit, scilicet quod plenam (nullam veritatem tacendo) & meram, sive puram à falsitate diceret veritatem, *Gl. hic. V. plenam & V. meram*, & quia tunc se non excusavit, postea non debebat audiri. Quare causa delata fuit ad Papam Innocent. III. coram quo Episcopus quosdam testes produxit, deponentes, quod juravit tantum respondere ad interrogata. Sed quia Papæ non constitit, sub qua forma jurasset, cum depositiones illæ non fuerint publicatæ, mandavit eisdem Legatis, ut inquirant, sub qua forma juraverit Episcopus, & si secundum responsionem illorum Inquisitorum, constiterit, quod juravit sub secunda forma, scilicet quod ad interrogata tantum responsurus sit veritatem; vel si Episcopus hoc probaverit per depositiones testium, quos produxit; vel etiam aliorum, excusationes Episcopi super confessionibus suis admittant: quia ex obligatione juramenti non tenebatur, nisi ad quæ sita solum respondere, cum excusationes illæ Confessiones ipsius non perimant, sed exponant, quæ tales sunt, ut ad bonum, vel malum valeant retorqueri. (Ideoque in meliorem partem sunt accipiendæ, sive interpretandæ, *arg. c. 2. infra de R. l. Si excusationes fuerint probatæ. Gl. hic. V. Valeant retorqueri. S. Th. 2. 2. q. 60. art. 4.*) & idcirco etiam judicari debent ex causa (quia semper consideranda est causa, ex qua aliquid sit factum, *Gl. hic. V. ex causa*) Et si Episcopus excusationes illas probaverit, sublato appellationis obstaculo, absolvi debet: cum, etsi culpabilis repertus est in quibusdam, ex labore tamen, & pudore punitus, hujusmodi levis culpa ei facile valeat indulgeri. Si verò Episcopus excusationes suas super dilapidatione, naufragio, & Simoniacè probare nequiverit, vel, si sub prima forma juravit (quæ fuit, quod plenam, & meram dicturus sit veritatem) cum secundum illam formam, nec veritatem tacere, nec falsitatem admiscere debuerit, non obstantibus illis excusationibus, quas de novo proposuit, cum in confessionibus suis nullam omnino de illis fecerit mentionem, ab Ecclesiæ Agathensis administratione removendus erit, licet dixerit, quod plures ex illis excusationibus prædictis Legatis exposuerit, cum hoc per se probare non posset, quippe qui solus ab illis examinatus fuit.

LXIX. Notandum 1. Episcopus in ca-

sa hujus c. debuit admitti ad excusandum confessiones, dummodo excusationes illas sufficienter probare potuerit. Et primam quidem dilapidationis excusare potuit, quod alienaverit bona Mensæ Episcopalis, vel debita contraxerit, quibus Ecclesia illa prius fuit onerata, quæ aliunde solvere non poterat. Secundam verò naufragii, quod res illas acceperit, non ut eas sibi retineret, sed ut eas salvaret, & dominis suis restitueret, quas fortè alij surripuissent. Ad tertiam de Simonia, quod multas Ecclesias per Simoniam ordinatis contulerit, sed ipso ignorante, *Gl. hic. V. Dilapidatione. Hostiens. ibid. post princ.*

Notandum 2. Confessio facta, præcedente juramento, sub illa forma, quod dicturus sit plenam, & meram veritatem, non recipit ex post facto excusationes, quia ipse ab initio nihil debet tacere in sua confessione, quod ipsum factum attingit, neque admiscere aliquid falsitatis: sed confessio jurata facta sub altera forma, quod responsurus sit ad interrogata, recipit excusationes, quæ tamen confessionem non perimunt, sed exponunt: quia tunc jurans non potest culpari, quod non expresse omnia, quæ pertinent ad ejus confessionem, cum solum juraverit, se responsurum ad ea, quæ fuerint interrogatus. *Abbas in cit. c. Cum dilecti. n. 3.* & quia juramentum præstitum specialiter super certo articulo, non se extendit ad alia capitula ab illo diversa. *c. pen. de Jurejur. Vivian. in Ration. hic.*

Notandum 3. Si quis confiteatur actum, qui potest intelligi in bonum, & in malum; tunc debet fieri interpretatio in meliorem partem: Si quis verò confiteatur actum in se malum, vel etiam talem, qui possit referri ad bonum, & malum; ita tamen, ut externam speciem mali habeat, tunc interpretatio confessionis in dubio fieri debet in malam partem, nisi excusans confessionem probet suas excusationes, prout sumitur ex cit. c. *Cum dilecti. & ibi Abbas n. 5. & 10.*

LXX. III. In cap. *Cum oporteat*. 19. h. t. habetur, quod quidam Canonici Viennenses ad Sedem Apostolicam accedentes, multa crimina contra Episcopum suum proposuerunt, unde Papa inquisitionem super his faciendam certis Judicibus commisit: Episcopus, hoc cognito, antequam citaretur à Judicibus, ad Sedem Apostolicam accessit, & proposuit, quod ij, qui enormia illa contra ipsum proposuerunt, odio, & non bono zelo induti, illa ad Papam detulerint, cum sint ejus (scilicet Episcopi) inimici manifesti, & cum ejusdem hostibus converterentur, & consanguineos suos intendant ad testificandum producere contra ipsum, qui non debent ad denunciandum, aut testificandum admitti, cum sint perjuri, & alijs criminibus irriti. Quare mandat Papa ipsis Judicibus, ut ad inquisitionem non procedant, nisi super prædictis criminibus ipsius Episcopi fama læsa fuerit. Si verò ad inquisitionem fuerit procedendum, prædictos, vel alios, quos ipsius Episcopi constiterit esse inimicos, nec ad prosequendam inquisitionem, nec ad testimonium perhibendum admittant, sed per viros idoneos veritatem inquirant: & si nihil fuerit probatum contra Episcopum, purificationem Canonicam eidem indicant.

LXXI. Pro explicatione notandum 1. quod

ex solâ denūciatione criminis factâ contra aliquem, non oritur sufficiens infamia ad inquirendum de veritate criminis, sed prius inquirendum est de ipsâ infamiâ, eâque probanda est. *Abb. hic. not. 1. de quo supra.*

Notandum 2. Inimici, sicut non admittuntur ad accusandum, vel denunciandum, ita nec ad prosequendam inquisitionem, vel testificandam. *Gl. hic. V. Inimicos.*

Notandum 3. Si alicui sit simpliciter commissâ, seu delegata inquisitio super crimine, tacite cēsetur commissum, ut prius fiat inquisitio super famâ; hæc enim est veluti præambula ad Inquisitionem de veritate criminis, & commissio principali, cēsetur etiam commissum accessorium, nisi in Rescripto delegationis à Papâ, seu Principe factâ fuerit mentio de famâ, non per verba merè narrativa, sed assertiva, ut si dicatur: cum constet nobis, talem infamatam, vel per relationem fide dignorum percepimus, talem infamatam, &c. vel per verba similia; tunc enim non est opus inquirere de famâ, ante inquisitionem de crimine, *Abb. hic. in princ. not. 2.*

Notandum 4. Quamvis factâ inquisitione, crimen non sit probatum contra infamatam, ideoque condemnari non possit, non tamen simpliciter absolvitur reus, sed indicenda est ei purgatio Canonica, propter infamiam apud bonos, & graves viros divulgatam, etsi ab inimicis habuerit ortum, idque ob vitandum scandalum, *cit. e. cum oportet in fine, & Hostiens. ibidem in fine, & Abbas n. 2.*

LXXII. IV. In c. ad petitionem. 2. 2. h. 1. traditur, quod ad petitionem Abbatis Corbiensis, Papa commisit Canonicis Novionensibus inquisitionem, super famâ ipsius Monasterij, tam in Capite, quam in membris, quâ commissione factâ Legatus Sedis Apostolicæ Cardinalis, ipso Abbate præfente, nec reclamante, incepit diligenter inquirere super statu Monasterij: & cum inquisitione finitâ, Legatus dictum Abbatem Parisios evocasset, ut contra eundem inquisitionem proponeret, si quid rationabiliter posset: ipse Abbas ad illum accedens allegavit, quod in correctione Monasterij procedere non valebat, quippe quæ prædictis Iudicibus prius, auctoritate Papæ, fuerit commissâ: insuper asserens Cardinalem ipsum, ex iustis causis, sibi esse suspectum, ideoque ad Sedem Apostolicam appellavit. Cardinalis, non obstante ipsius appellatione, inspectis, quæ contra eum probata fuerant, à regimine Abbatie eundem amovit, dando Monachis illius loci liberam facultatem alium eligendi, qui Priorem in Abbatem concorditer elegerunt. Re hac delatâ ad Papam Innocentium III. ipse auditis hinc inde propositis, cum sibi de talibus factâ fuerit fides, propter quæ dictus Abbas debuit amoveri à regimine, quamvis restituendus foret, propter iudicium ordinem non servatum (quia fortè non fuerant ei tradita capitula, vel non vidit jurare testes, vel quia non fuerant admittæ ipsius legitimæ exceptiones; *Hostiens. hic. V. ordinem.*) Papa tamen voluit (de plenitudine potestatis, non de jure, *Gl. hic. V. providimus.*) ipsum manere privatum regimine Abbatie: qui & supra dictum Priorem etiam per sententiam amovit ab officio Abbatie, cum inordinatè (id est, per eum,

ad quem non spectabat, *Gl. hic. V. eodem.*) prius Abbas fuerit remotus, & per consequens non legitime eidem substitutus: sed quia dictus Abbas non fuit remotus, propter vitium personæ, vel entis defectum, sed propter Juris solemnitate prætermittam, Papa postea ipsum in Abbatem constituit, quasi quadam brevi manu, & ex gratia providendo, *Gl. fin. hic. & Hostiens. in fine.*

LXXIII. Pro intellectu hujus c. notandum 1. Siqua inquisitio per Papam specialiter alii legeretur, non potest Legatus etiam de latere scire, c. 2. de offic. Leg. & colligitur ex hoc c. in gesta per Legatum Cardinalem non valuerunt, licet remotio Abbatis, & electio, ac substitutio, quia intromisit se cognoscendo de causa alii commissâ. *Gl. hic. V. nec reclamante. vers. Et præ h. 1.*

Notandum 2. Ordo iudiciarius servatur, etiam in inquisitionibus, saltem contra alios, sicut in alijs iudicijs ordinarijs, aliquin prius non tenet; *Gl. hic. V. non servatum. Hostiens. V. diligenter, & Joan. Andr. V. eod.* Ipse vero Abbas, quia præfens non reclamavit ab initio, sed tacuit sibi præjudicavit. *Hostiens. hic. V. Joan. Andr. n. 2.*

Notandum 3. Institutâ Inquisitione contra certum Collegium, ut in casu hujus c. statu Monasterij, potest quilibet de Collegio, & singulariter proponere exceptiones suas in inquisitionem, quia cujuslibet in particulari est, & de cujusque pœna agitur. Secus est in ipso Collegio tantum communiter tanguntur, non potest proponi exceptio, nisi à toto Collegio vel majore ejus parte, *Innoc. hic. n. 2. & Abbas.*

Notandum 4. Si is, de cujus crimine agitur in iudicio, v. g. Abbas deponatur, non servatur ordine, licet aliàs verè esset deponendus, tamen jure restituendus est, quia injustè est deponitus, propter ordinem iudicarium non servatum. *Gl. hic. restituendus.* & si alius postea in locum, & officio prioris eligatur, ac substituitur, is consequenter iam est injustè substitutus, cum prior injustè remotus fuerit, ista enim sunt connexa; nam ad inquisitionem unius necessariò consequitur substitutio alterius. Veruntamen Pontifex in hujus c. ideo voluit, ut Abbas non restitueretur remaneret privatus officio, & dignitate sua, cum ordo iudiciarius servatus non fuerit, quia ipse removit, Abbatem talia commississe, propter quæ eundem removendus, ut notat *Gl. marg. hic. in c. quamvis Abbas iste fuisset restitutus, tamen eundem potuisset privari officio, ob causam jam allegatam, sed & Priorem substitutum Papa deposuit, quia justè, & illegitimè fuerat substitutus, ut supra dictum.* Sed quia hic substitutus non fuit remotus propter vitium personæ, nempe ob defectum rationis scientiæ, sed solùm propter solemnitate Juris servatam; ideo Papa ipsum restituit, sive per se, vel per alium, pater ex textu.

§. VI.

Quæstiones nonnullæ circa modum procedendi per inquisitionem à Concilio Lateranensi præscriptum occurrentes proponuntur, & resolvuntur.

LXXIV. Quæritur 1. An in quavis Inquisitione servari debeat forma, seu modus procedendi præscriptus in cit. c. Qualiter. 24. h. t. de quo sup. §. 3. Resp. In Inquisitione generalissima, quæ fit in Concilio Generali, vel Provinciali, quantum ad Ecclesias, & personas in melius reformandas: vel etiam in Generali, quæ fit tam in Capite, quam in membris alicujus Ecclesiæ, Civitatis, vel alterius loci, dum Prælatus visitat ex mero officio suo, non debet servari forma Concilii Lateranensis: sed proceditur compendio, Canonice, seu summariè, & de plano, ac generaliter contra omnes, nec debent capitula tradi. Hostiens. in cit. c. Qualiter. col. 2. V. pervenerit, & Ioan. Andr. n. 7. & 8. Abbas. n. 11. Si verò fiat specialis Inquisitio contra certam personam, tum vel sit, non ad puniendum, sed ex debito officij, ut v. g. matrimonium non contrahatur propter aliquod impedimentum, vel ut non eligatur aliquis ad Prælaturam, vel electus non confirmetur, si reperitur vitiosus, & in tali Inquisitione non requiritur forma præscripta. Vel hæc specialis Inquisitio fit ad penam imponendam, & tunc subdividitur debet: vel enim proceditur ad inquirendum ex denunciatione illius, ad quem hoc ex officio pertinet; & non est opus, ut prædicta forma servetur, quia non denunciatur, nisi notorium, aliis non creditur denunciatoribus: vel proceditur, non ad denunciationem publici Officialis, sed fama deferente; & tunc debet servari forma tradita in cit. c. Qualiter. §. debet. sive Inquisitio fiat contra Prælatum, sive contra subditum secularem. Si verò fiat contra Regularem, tunc vel fit ad correctionem, seu penitentiam imponendam, secundum regulam; & non est necesse servare formam hic præscriptam: sed proceditur de plano, iuxta eandem regulam: vel fit Inquisitio, ut Inquisitio v. g. Abbas, vel Prior Conventualis removeatur ab administratione, & servanda est forma cit. c. Qualiter. quoad quædam, non tamen quoad omnia, sive exactè. Hostiens. in cit. c. V. pervenerit, & Ioan. Andr. n. 9. Abbas. n. 12. & 13. de quo infra.

LXXV. Quæritur 2. Cum in Inquisitione speciali super certo crimine, & contra certam personam procedi possit, vel ex mero officio Judicis, vel ad partis querelam, seu denunciationem, quomodo duo isti modi procedendi inter se differant? Resp. Differentias plures assignat Gl. in cit. c. Qualiter. 24. h. t. V. ad inquirendum. & Abbas ibid. n. 17. Nam 1. quando Judex procedit ex mero officio, tunc recipit juramentum ab illis, contra quos facienda est Inquisitio, non item quando procedit ad instantiam, seu petitionem alterius, ne instruat adversarium, sed tunc ipse adversarius probare debet, quæ denunciavit. 2. Quando Judex procedit ex officio suo, non tenetur recipere probationem super famâ, satis enim est, quod de ea

sibi constet: sed de veritate inquiret, postquam ipsi constat de infamia, licet Inquisitus neget se infamatum, nec tenetur ipse Judex facere fidem de infamia, cui enim illam faceret, cum ipse sit Judex? Secus est, si Judex procedat ad inquirendum, ad petitionem alterius, tunc enim tenetur probationes assumere, & fidem facere super infamia. 3. Si Judex procedat ad petitionem, aut querelam alterius, admittit probationes contrarias super bonâ famâ; non item si procedat ex officio, quia non ita præsumitur contra Judicem, sicut contra partem, arg. c. in nostra. 4. de promer. c. ad audientiam 13. de præscript.

Addit Abbas cit. l. duas alias differentias, nempe 4. quando proceditur ad instantiam, fit litis contestatio cum eo, qui petit Inquisitionem. c. cum dilectis. 15. de purg. Canon. Secus est, quando ex officio proceditur, quia non est, cum quo tunc fiat litis contestatio, sed fit quædam quasi litis contestatio inter infamiam, quæ est loco accusatoris, & responsum Inquisiti. 5. Quia quando proceditur ex officio, possunt recipi testes, etiam post publicatas attestaciones, cum enim dicta testium sint semper nota Judici, cessat tunc timor subornationis eorum: secus est, quando proceditur ad petitionem partis.

LXXVI. Quæritur 3. Quomodo Judicium Inquisitionis differat ab alijs Judicijs, scilicet accusationis, & denunciationis? Resp. In pluribus differre, ut tradit Durand. in spec. l. 3. p. 1. de Inquisitione. §. 1. n. 33. Nam primò in Inquisitione fama habetur, loco accusatoris, c. Qualiter. 24. h. t. & c. licet. 31. de Simon. In alijs verò regulariter nullus sine accusatore, vel denunciatore condemnatur, c. relatum. 3. caus. 5. q. 2. & c. un. Ut sine diminut. Eccl. benef. confer. Secundo, in causa Inquisitionis testes recipiuntur, etiam lite non contestata, quod non fit in alijs regulariter, c. quoniam §. 5. Sunt & alij. Ut lite non contestata. Tertio, in Judicio Inquisitionis recipiuntur minù idonei testes, cum fit Inquisitio, tam in Capite, quam in membris, vel super statu Ecclesiæ: admittuntur enim qualescunque testes ex ipsâ Ecclesiâ, quia ipsi melius norunt veritatem, ut notat Durand. c. l. n. 21. quod non fit in alijs causis, c. ex parte 7. V. de testibus. c. si testes. 3. §. in testibus caus. 4. q. 3. Quarto, Inquisitio fit de criminibus manifestis per famam, cit. c. Qualiter. 24. h. t. non de occultis, c. 17. in fine eod. alia verò Judicia instituuntur etiam super occultis, dummodo probari possint, c. plerumque. 27. caus. 2. q. 7. Quintò, In Inquisitione proceditur quandoque ad remotionem Inquisiti, dum negotium agitur, c. ult. caus. 3. q. 2. probatâ tamen prius suspitione dilapidationis, c. licet. 31. vers. Quia verò. & c. per tuas. 32. de Simon. can. 2. caus. 16. q. 1. c. 1. de jud. Sextò, In Judicio Inquisitionis, si crimen sit grave, Prælatus convictus ab administratione omnino removeatur, cit. c. 24. ibi: quatenus, si gravis fuerit excessus, etsi non degradetur ab Ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino. In Judicio verò accusationis Prælatus de gravi crimine convictus deponitur, c. super his. 16. & c. Inquisitionis. 21. & cit. c. Qualiter. 24. h. t. ubi dicitur: criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, id est, degradationem intenditur. Ubi per degradationem depositio intelligitur, nam etiam verbalis depositio ab Ordine, degradatio dicitur, quia privat, vel dejicit ab Ordinibus, vel gradibus Ecclesiasticis, c. 2. de pan. in 6.

in 6. Abbas in cit. c. Qualiter. n. 10. nor. 11. & sic mi-
tius punitur inquisitus, quam accusatus, ut patet ex
Juribus allegatis; in denunciatione verò Judex non
debet pœnam ordinariam imponere, sed tantum pec-
nitentiâ, & ad illâ compellere. Abbas cit. l. n. 10. nor. 4.

LXXVII. Præter prædictas sex differentias
inter Inquisitionem, & alia Judicia, quas adfert Du-
rand. c. l. sunt & aliæ, nam isti tres modi tendunt ad
diversos fines, & effectus, Abbas in cit. c. Qualiter. 24.
n. 10. nor. 14. Inquisitio enim fit ad investigandam,
& repertiendam veritatem, sed accusatio fit ad puni-
endum, & publicam vindictam, e. super his. 16. ibi:
quoniam ad depositionem instituitur accusatio, h. t. in-
quisitionis. 21. eodem. l. non ignorat. 9. & l. si quis. 20. C.
de his, qui accus. non poss. denunciatio verò fit ad cor-
rectionem, cit. c. super his, & in illa non intenditur
punitio peccantis, sed emendatio, ut ait S. Thomas
2. 2. q. 67. art. 3. ad 2. Deinde sicut accusationem legiti-
ma debet præcedere inscriptio: sic & denunciationem cha-
ritativa monitio: & inquisitionem clamorosa debet insi-
nuatio prævenire, ut dicitur in cit. c. Qualiter. §. ad cor-
rigendos. & repetitur in c. licet. 31. de Simon. Cum e-
nim accusatio instituatur ad depositionem, ne aperiat
via calumniandi, accusator debet se inscribere: id est,
se obligare ad eandem pœnam, si non probave-
rit, subeundam, quam reus subire debuisset, si pro-
basset accusator, cit. c. super his. h. t. in princ. & ibi Gl.
V. oportet inscribi. c. quisquis 3. & c. seq. caus. 2. q. 8.
In inquisitione verò non requiritur inscriptio ad
pœnam talionis: tum quia cessat suspicio calumniæ,
ob præcedentem infamiam: tum quia non est in illâ,
qui se opponat, & inscribere possit, Felin. in cit. c. su-
per his. n. 2. in fine. In denunciatione similiter non
est necessaria inscriptio, sive obligatio ad pœnam ta-
lionis, quia non instituitur ad puniendum, sed ad
corrigendum, cit. c. super his. & ideo debet etiam præ-
cedere admonitio, seu charitativa correctio. cit. §. ad
corrigendos, quæ tamen admonitio non requiritur in
accusatione, in qua non agitur ad emendationem
peccantis: sed ad bonum commune, scilicet justitiam
conservandam per punitionem delinquentis, ut do-
cet S. Thom. in 4. dis. 19. q. 19. art. 5. Neque etiam
in inquisitione requiritur prævia admonitio, etiam si
fiat ad petitionem, vel denunciationem alterius, quia
non agitur ad pœnitentiam, sed statim potest proce-
di ad inquirendum, Gl. in cit. c. Qualiter. 24. V. ad in-
quirendum. Vers. Et cum proceditur. Ioan. Andr. ibid.
n. 37. Et cum inquisitio faciendâ sit super delictis
manifestis, eamque præcedere debeat clamorosa in-
sinuatio; ideo ad illam non requiritur necessariò se-
creta admonitio. Fagn. in cit. c. Qualiter. 24. n. 82. & 83.

LXXVIII. Quæritur 4. Quamnam specialia
sint observanda in inquisitione facta contra Regula-
res? Resp. Tria, ut colligitur ex cit. c. Qualiter. 24. §.
fin. h. t. Primum, quia in ea ordo Juris non est ser-
vandus usquequaque, id est, omnino, seu ad unguem,
nempe quoad subtilitatem, seu solemnitatem Judicii,
quæ in causis Regularium remittuntur, non autem,
quoad veritatis probationem, quæ nequaquam est
omitrenda. Ioan. Andr. in cit. c. n. 31. Hostiens ibid. in
fine V. usquequaque arg. Clement. 2. de V. S. Secundum
speciale est, quia facilius, & liberius possunt Prælati
Conventuales, seu Regulares ab administratione re-
moveri, quam Prælati sæculares. Unde ad id levio-

res etiam causæ, & probationes sufficiunt. Abbas
cit. c. Qualiter. V. facilius, & Ioan. Andr. ibid. n. 1.
intelligendum est de Prælati, qui per electionem
nonicam instituuntur: nam Priores Claustrales
Officiales minores ad libitum Abbatis, aut alio
to Juris ordine, etiam sine ulla causâ, à suis effi-
administrationibus removeri possunt, ut notat
c. cum ad monasterium 6. §. Tales de statu monach.
in cit. c. Qualiter. n. ult. Tertium speciale est
contra Regulares non reperiuntur tot excep-
sicut contra sæculares, & in ipsis exceptionibus
est necessarium ita exactè servare formam, seu
nem procedendi. Hostiens. c. l. V. liberius. &
Andr. c. l. n. 31.

§. VII.

Qualiter puniendum sit crimen viam inquisitionis probatum

LXXIX. De hoc agitur in c. inquisitio
in princ. h. t. & in primis quædam relata sunt
pæ Innocentio III. de Episcopo, & Canonici
lentinensibus, super quibus Papa commisit in-
sitionem faciendam; Inquisitores super quo-
dam articulis dubitantes, consuluerunt Papam, ut
ma eorum quæstio, quæ habetur in integra le-
ne hujus cap. fuit omiſſa in textu, quia hoc
pertinebat. Secunda eorum quæstio fuit, quæ
si per inquisitionem contra quempiam tale
men probatum fuerit, propter quod, si crimina-
ter accusatus fuisset, & convictus, deponeret
puniendus sit? Ad quod respondet Papa distin-
do, utrum sit tale crimen, quod impediatur exco-
municatio suscepi, aut retentionem beneficii
etiam post peractam pœnitentiam, ut, si v. p.
miciſſum commississet, vel adeptus esset Ordinem
vel beneficium per vitium Simonie: tum ita
cedendum est, sicut in Judicio accusationis, quan-
tum ad pœnam imponendam, nam in alijs diffini-
est processus. Hostiens. hic. V. procedendum. Ita
verò criminibus, quæ non sunt talia, Judex po-
rit pœnam moderari, secundum merita peccati
& qualitatem excessus, seu criminis.

LXXX. Pro explicatione notandum
demnatus, & convictus de crimine, per viam in-
sitionis, non punitur pœnâ ordinariâ statuta
pro illo crimine, sicut punitur damnatus & con-
ctus per viam accusationis, sed punitur mitiori
nâ, & arbitrariâ. Abbas. hic. n. 1. Marant. de
dic. p. 4. dis. 10. n. 6. Idque procedit saltem de
Canonico, juxta hoc c. in princ. quamvis de Ju-
vili par imponatur pœna, ut ex cit. l. sepulchro 4. l.
Sepulchro violato. tradit Abbas. c. l. ubi rationem
veritatis reddit, quia in Judicio inquisitionis pro-
ditur, sine accusatore, cum ergo reus in uno pro-
tur, non est mirum, si in alio relevetur, & sic
pœna ei imponatur: de Jure Civili verò regulari-
non proceditur per viam inquisitionis, nisi in
busdam casibus exceptis.

Notandum 2. Quædam sunt crimina, quæ
pediunt executionem Ordinis, vel beneficii re-
onem, etiam post peractam pœnitentiam, & quæ
crimen sit occultum, ut homicidium, quod est

culum maneat, post actam penitentiam de tali crimine, irregularitatem inducit. *c. Miror. 4. dist. 50. c. ult. de temp. ord.* sed neque, qui patravit homicidium, beneficium retinere potest. *c. ult. de pen.* saltem cui annexum est officium Ordinis, etiam post peractam penitentiam; quia, qui non potest exercere officium, non debet percipere beneficium. *Hofiens. hic V. Homicidium.* Idemque est de eo, qui per Simoniam acquisivit Ordinem, vel beneficium; quia, cum Ordo viciose sit susceptus, nunquam per penitentiam hoc viciu potest purgari. *Abbas hic n. 3.* Ponuntur autem hæc duo crimina tantum, exempli causa, ac proinde non restringunt regulam, quin plura alia similia crimina impediant Ordinis executionem, etiam post actam penitentiam, ut hæresis. *Hofiens. hic V. Simonia. Abbas n. 5.* Alia verò sunt crimina, etiam depositione digna, quæ tamen Ordinis executionem, vel beneficij retentionem non impediunt, ut adulterium, furtum, perjurium, falsum testimonium; nam, si talia crimina notoria non sint in populo, neque in iudicio probata per testes, vel propriam Rei confessionem, possunt tales criminosi, post peractam penitentiam, in susceptis Ordinibus ministrare, & ad superiores Ordines ascendere. *cir. c. ult. de temp. ord. Abb. hic n. 3.*

Notandum 3. Cum proceditur per viam inquisitionis, Iudex potest moderari penam, consideratâ qualitate personæ, & excessus, *cir. c. Inquisitionis. in fine princ.* quæ duo sunt consideranda, ubi agitur de impositione penæ arbitrarie. *Abbas hic n. 4.* Non obstat, quod in *c. Qualiter. 24. h. 1.* dicitur, quod in iudicio inquisitionis procedatur ad remotionem administrationis ab officio, ergo est pena certa Jure statuta, & consequenter non potest illam moderari Iudex, nec arbitratiam imponere. Variè respondent DD. prout videtur apud *Durand. cit. l. tit. de Inquisit. §. pen. n. 4. c. 5. & Abbas hic n. 8.* Nam vel 1. in hoc c. sermo est de Clericis simplicibus, in altero, de Prælati, & habentibus administrationem. Vel 2. prius loquitur de criminibus levioribus, in quibus Iudex potest moderari penam; postea de gravioribus, in quibus privatur quis beneficio, & administratione. Vel 3. prius loquitur, quando Iudex procedit ex proprio officio; postea, quando procedit ad denunciationem alterius promoventis inquisitionem, & ad hoc tendentis, ut denunciatur, vel inquisitus privetur administratione; idèoque tunc imponitur illa pena, ad quam agitur, juxta *c. Licet. 31. de Simon.* Vel denique 4. si crimen grave sit probatum, per viam inquisitionis, regulariter Reus punitur per privationem administrationis: si verò delictum non impediatur executionem Ordinis, vel retentionem beneficij, potest Iudex, post actam penitentiam, penam moderari, secundum qualitatem personæ, & excessus, quæ responsio magis placet *Abbati c. l.*

LXXXI. Præterea in *cir. c. Inquisitionis. §. Ter. de dubitationis. h. 1.* quæsi fuerunt Inquisitores: utrum, si duo, vel plures Jurati affirmant, aliquem crimen, eisdem videntibus, commississe, de quo aliquis infamia non laborat, illi penam debeant infligere? Item, utrum ad petitionem quorundam, qui occultè quasdam schedulas, vel chartas Inquisitoribus tradiderunt, infamationem Episcopi continentem, ad inquisitionem eorum, quæ in illis

continentur, sit procedendum? Et an fides eorum dictis sit adhibenda, qui post juramentum secreti interrogati, utrum sint eorum, de quibus inquirunt, inimici? respondent, quod illos non diligunt, vel expressè asserunt, se esse eorumdem inimicos, vel etiam ante juramentum, id publicè confitentur: nullas tamen probabiles causas inimicitie ostendunt? Ad hæc tria respondet Papa, quod nullus debeat puniri propter dicta quorundam, qui ajunt, ipsum crimen commississe, eisdem videntibus, de quo aliquis non laborat infamia, vel clamorosa insinuatio non præcessit: nec super hoc depositiones testium contra eum sunt recipiendæ; cum inquisitio solum fieri debeat, de quibus clamores aliqui præcesserunt. Nec ad petitionem eorum, qui schedulas, sive libellum infamationis occulto porrigunt contra aliquem, ad inquisitionem eorum criminum, quæ in eo continentur, est procedendum. Neque etiam fides adhibenda est dictis illorum, qui post juramentum, vel antè, tacitè, vel expressè asserunt, se inimicos eorum esse, contra quos sit inquisitio, nisi forsitan ante juramentum in fraudem id dicere præsumantur.

LXXXII. Notandum 1. Iudex non potest procedere ad aliquem puniendum, licet constet de delicto ipsius, per depositionem quorundam testium, v. g. duorum, vel trium, qui Jurati affirmant, se vidisse crimen ab eo patrari: sed necesse est, ut rumor, seu infamia de crimine ad majorem partem Communitatis pervenerit, & ita præcesserit infamia, sine quâ præcedente, non debet fieri inquisitio: dicta autem, seu depositiones paucorum non infamant: multò minus debet Iudex procedere ad puniendum contra hujusmodi Reum, cum tali casu deficiat Accusator verus, & fictus, & ordo judicarius sit omisus: prius enim debet fieri inquisitio super famâ, quam recipiantur depositiones testium, super veritate criminis. *Abbas in cir. c. Tertie. n. 2. c. 3.*

Notandum 2. Non debet fieri inquisitio contra aliquem, ad petitionem eorum, qui clam schedulas, seu libellum porrigunt ad infamationem alicujus, prout habetur in fine *huius c.* quia tales schedulæ non infamant. Inquisitio verò solum fit contra infamatum, ut supra dictum. Excipe, nisi is, cui porrectæ sunt schedulæ, insitet, & perat statui terminum porrigentibus ad probandum, quæ in ijs scripserunt, *c. Qui clam. 2. c. 5. q. 1. c. l. Diffamari. l. 1. de ingen. manumissis. Abb. hic n. 4.*

Notandum 3. Testi asserenti, se esse inimicum alterius, fides adhibetur, quoad hoc, ut repellatur à testimonio ferendo contra illum, licet nullam causam inimicitie alleget; cum enim deponat de facto proprio, seu propria conscientia, non est necesse, exprimere causam; satis enim est, quod sit inimicus, qui non potest esse idoneus testis, cum non præsumatur dicere veritatem, sed ex odio infamare, *Abbas hic n. 7.* Excipi debet, nisi quis præsumatur, in fraudem dixisse, se esse inimicum alicujus, ne scilicet cogere in illâ causâ testificari; tunc enim testimonium recipi debet, *Gl. fin. hic.* Si autem nulla sit præsumptio, eum dixisse, se esse inimicum in fraudem, non est recipiendum ejus testimonium, quod procedit de inimicitia capitali; nam, si non sit inimicus capitalis, debet recipi ejus testimonium: sed relinquitur

quitur arbitrio judicantis, quanta fides sit illi adhibenda. *Abb. hic n. 10. & 11.* apud quem plura de hoc videri possunt.

LXXXIII. Denique in *cit. e. Inquisitionis. §. Quævisi. h. t.* quæsitum fuit, quid statui debeat, cum quidam inquiruntur super criminibus aliquorum, qui dicunt, se nihil de illis scire, per certam scientiam, sed tantum per famam, & credulitatem juratam? Item utrum aliquis super eo crimine censi debeat infamatus, de quo ipsum duo, vel tres, vel etiam plures dixerunt infamatum, licet de ipso in publico nihil sinistri audiat, vel referatur? Ad hoc respondet Papa, quod propter famam, & credulitatem deponentium duntaxat, non sit ad depositionis (id est, degradationis in criminibus, quæ post actam poenitentiam, executionem Ordinis impediunt, vel retentionem beneficij: quoad alia verò crimina, remotionis ab officio, & beneficio. *Gl. hic V. Depositionis. & Hostiens. V. eod.*) sententiam procedendum; sed infamato purgatio Canonica poterit indici, secundum arbitrium Judicis: nec propter dicta paucorum infamatus reputari debet, cujus apud bonos, & graves viros opinio, seu existimatio læsa non existit.

LXXXIV. Notandum 1. Ad probationem criminum non sufficit fama etiam juncta cum credulitate testium juratorum; quia requiruntur probationes luce clariore, *l. ult. C. de prob. Abbas hic n. 2.* & regulariter non valet testimonium de auditu alieno, & credulitate, *l. 2. §. Idem labeo, 8. junct. Gl. V. Audierint. ff. de aqua, & aquæ pluviæ arc. testes enim propriè dicti debent deponere de his, quæ ipsi sensu proprio perceperunt, non de his, quæ audiverunt, esse percepta ab alijs, juxta *c. Cum causam. 37. de testib.* Ideoque propter famam, & credulitatem deponentium tantum, non debet quis ad poenam criminis condemnari, *Abbas hic n. 3.**

Notandum 2. Dicta paucorum non infamant, siue infamiam non inducunt: quod intelligendum est, si deponunt de famâ apud eos tantum ortâ, seu existentem; nam, si deponant de famâ, vel infamiâ apud bonos, & graves existente; per duos tantum potest probari fama, vel infamia: Ideoque is, cujus opinio apud bonos, & graves non est læsa, propter paucorum dicta infamatus reputari non debet, *Abbas hic n. 4.* Nam is dicitur propriè infamatus, cujus existimatio læsa est, apud bonos, & graves: secus, si læsa sit solum apud malos, & viles; de tali enim infamiâ non est curandum, imò turpe est à turpibus laudari, & à vilibus; quia talis videtur esse complex laudantium, eisque similis. *Abbas hic n. 5.*

Notandum 3. Quamvis regulariter ad probandam infamiam requiratur, ut ea sit divulgata per majorem partem civitatis, vel vicinæ; quia requiritur fama loci, & non fama aliquorum tantum, *Gl. fin. hic.* præsertim, si factum sit grave, & persona magnæ auctoritatis; aliquando tamen sufficit major pars illorum, apud quos quis degit, si factum sit restrictum ad certos homines, qui verisimiliter id scire possunt, ac debent: ut, si Episcopus sit infamatus de fornicatione, ad probandam infamiam sufficit, si major pars Canonicorum id sciat. *Abb. hic n. 6.*

LXXXV. Cæterum, etsi Iudex non possit pro-

cedere ad puniendum eum, qui non est probatus de crimine, ut ex dictis patet: postquam tamen aliquis corâ Iudice ad inquirendum super criminibus deputato, eadem est confessus, non testis, & confessionem suam excusare, dicendo, quod in iisdem criminibus non fuerit antea diffamatus, vel, quod ab eodem Inquisitore non fuerit tradita capitula, super quibus erat inquirendum, sed nihilominus adhuc condemnandus, ac puniendus est, prout justitia exigit, scilicet, vel poenâ à Jure statutâ, vel arbitrariâ, si nulla poenâ statutâ. Ita decernitur in *c. Postquam 1. h. t. in d. ibi Gl. V. Iustitia.* Ratio est: quia per confessionem propriam Rei factam in Judicio, crimine sit notum. *c. fin. de cohab. Cleric. & mulier. in notorijs.* quando constat de crimine, non est opus aliquo ponente accusationem, *c. Evidentia. 9. h. t. in d. infra:* nec probatione, quia propria confessio probationem superat, nullumque Reum refugium relinquit, *Arg. c. Per tuas. 10. de prob. contra Confessum nulla sunt partes Iudicis, nisi in sententiam ferat, c. 2. de confess. & Confessus pro judicio qui quodammodo suâ sententiâ damnatur. Gl. in d. V. Confessus. Franc. ibid. n. 3.* & confessio in Iudicio sponte, & absque vi, vel metu tormentorum, etiam sine præcedente infamiâ, aliisve indicij capitulis probat, & sufficit ad condemnandum sententem. *Mascard. vol. 1. de prob. concl. 372. Barb. hic. n. 3.* Deinde ordo ille, ut in inquirendâ faciendâ contra aliquem, prius inquiratur, an sit de tali crimine infamatus, quam contra ipsum tali crimine processus foveatur, sicut etiam in capitulorum, non est de substantiâ processus talis, nec de necessitate requiritur, sed solum de congruo servatur ordo ille, cui ipse confitens tacite renunciâsse, dum eo à Iudice non servatur, nihil contra opposuit, nec appellavit: ideoque imputare debet, quod ad Iudicis interrogatorem responderit, & crimen sit confessus. *Gl. fin. Franc. n. 1.*

SECTIO III.

DE DENUNCIATIONIBUS

Tertia pars Rubricæ hujus Tituli est de Denunciationibus: sed quia præter tres dictos modos etiam alij duo modi procedendi, in causis criminalibus, videlicet per exceptionem criminis, & per notorietatem, siue evidentiam criminis, factum sit notorium, ideo de his quoque agemus.

§. I.

Quid, & quotuplex sit denunciatio, & in quibus casibus potest Iudex procedere per denunciationem iudicalem?

LXXXVI. ASSERTIO I. Denunciatio non est, alicujus criminis delatio, seu manifestatio priori legitime facta. *Silv. in summa. V. Denunciatio. n. 1. Durand. in spec. l. 3. part. 1. tit. de denunciatio. Hostiens. in summa h. t. Rubr. de denunciatio. n. 1.* Est autem triplex denunciatio, alia

non est prius
ter: postquam
confessus, non
confessus, non
re, dicendo quia
ntea diffamata
non fuerint
rat iniquitates
onandus, ac po
scilicet, vel po
si nulla poterit
quam 1. h. d. de
per confessionem
crimine fit nota
in notorijs cas
est opus aliquo
entia, q. 1. de
propria confes
nullumque Ro
tuas. 10. de p
cessus, nisi ac
iudicij pro iudic
mmatur. Gl. in
confessio in iud
ormentorum in
alissime indicio
demandando
ob. cond. 37. a
le, ut in inquis
s inquiratur, an
iam contra ipsu
sicut etiam ma
ia processum iud
re, sed solum de
e confitens con
tice non servan
allavit: ideoque
is interrogatio
cessus. Gl. in

fica, quæ & charitativa appellatur, alia judicialis,
alia Canonica, ut tradit Abbas in c. Novit. 13. de ju
dic. n. 33. Durand. cit. l. §. 2. n. 8. Marant. de ord. jud.
p. 6. tit. de denunc. n. 1. Denunciatio Evangelica est
(18.) quæ tendit ad penitentiam, & correctionem
ipsius peccatoris, in qua hic ordo servari debet, ut
delinquens primum privatim corripitur, siue ad
moneatur, juxta illud Math. 18. Corripue eum inter
te, & ipsam solum, non tantum semel, sed iterum, ac
tertio: deinde, si huic correctioni non paruerit, ad
hibito uno, vel altero teste, monendus est, juxta il
lud: Si autem te non audiverit, adhibe tecum adhuc u
num, vel duos. Denique, si pergat esse contumax, Ec
clesiæ denunciandum est, juxta illud Christi c. l. quod
si non audiverit eos, dic Ecclesiæ; adeo quæ Judex Ec
clesiasticus adeundus est, binâ prius monitione præ
cedente. à. Specuaverim. 19. caus. 2. q. 1. quæ semper
preæquiratur etiam in delictis notorijs, Marant. c. l.
n. 5. Hæc denunciatio habet locum in quovis pecca
to occulto, modo non sit omnino occultum, sed
quod possit probari, saltem per duos testes; quia o
minio occultata soli DEO reservantur, c. Si omnia. 7.
junct. Gl. V. eod. caus. 6. q. 1. Abbas in cit. c. Novit.
n. 41. Et quilibet potest denunciare charitativè: imò
etiam infames, & criminosi admittuntur ad denun
ciandum, dummodo non perseverent in crimine;
quia non refert, quis denunciet, modo animam frat
ris lucratur. Abbas c. l. n. 39. Durand. c. l. n. 8. Quilibet
etiam, ex præcepto fraternæ charitatis, tenetur ad hæc
denunciationem; quia verba Evangelica sunt impe
rative modi, ergo obligant, sicut verba præceptiva;
quia quod præcipitur, imperatur. Abb. c. l. n. 35. c.
36. quamvis alij teneant, quòd nullus ad illam obli
gatur, nisi sicut ad alia opera pia ex consilio, præter
quam istud, ad quem correctio spectat, ratione curæ,
vel officij, ut Prælati, Curati, Maritus &c. Jo. Andr.
in cit. c. Novit. n. 6. Finis, & effectus hujus denuncia
tionis est, ut peccator pœniteat, & corrigatur; non
ut officio, vel beneficio privetur, nisi eo retento, pœ
nitere non possit: tunc enim indirectè, & in conse
quentiam privabitur; vel quia à peccato desisteret, &
pœnitentiam agere non potest, nisi rem ablatam res
tituat. Jo. Andr. cit. l. Marant. c. l. n. 4.

LXXXVII. Judicialis denunciatio sic dicta,
 quæ in Judicio fit, & judicialiter in illâ proceditur,
 licet non usquequoque, alia est publica, in quâ Ju-
 dex ex officio suo, & per denuncianem suorum
 officialium procedit, & deducit aliquod crimen ad
 publicam vindictam, qualis denunciatio est similis
 accusationi, à quâ differt, quia denunciator se non
 inlembit, nec est pater in Judicio, sicut accusator. *Abb.*
c. l. n. 48. Marant. c. l. n. 1. & 2. Alia est judicialis
 privata, quæ ratione proprii interesse, seu commodi
 instituitur, ut quando v. g. filius, vel servus indebitè
 opprimitur à Domino, vel Patre, ut non possit agere,
 id potest denunciare Judici, ut per illum releveetur.
Abb. c. l. Marant. c. l. n. 3. ut infra explicabitur. Ca-
 nonica denunciatio sic dicta, quia à SS. Canonibus
 fuit introducta, est, quæ fit ad impediendum, ne quid
 illicitum fiat, v. g. ne indignus ordinetur, vel eliga-
 tur, aut instituitur; & hæc quoque vel generalis est,
 vel specialis: generalis, & publica fit, quando agitur,
 ne crimen committatur, vel, si commissum sit, ne

continuetur: ne contrahatur matrimonium cum Canonico impedimento dirimente, vel, ut sic contractum dissolvatur. Et ad hanc denunciationem quilibet teneretur, si putet, se per illam aliquid effecturum, & sine gravi suo incommodo denunciare possit. Alia est denuncatio Canonica specialis, sive privata, quae fit per eum, cujus interest habere bonum Praelatum, seu Administratorem, vel Subditum, ut si post binam monitionem non sit corrigibilis, ab officio, & beneficio removeatur: & de hac fit mentio in c. 1. de offic. Custod. & c. Licet, 31. de Simon. Abb. c. l. n. 59. Durand. c. l. n. 14. Marant. c. l. n. 7. His addunt communiter DD. quartam speciem denunciationis, regularem scilicet, quae expeditur secundum diversas Religiosorum Constitutiones, & proceditur in ea simpliciter de plano, nec contra eam appellari potest, c. Ad nostram. 3. & c. Reprehensibilis. 26. de appell. Abb. c. l. n. 61. & Durand. n. 15.

LXXXVIII. Verum quia prædictæ divisionis membra coincidunt: nam denunciatio, tam Canonica, quam Regularis, potest esse judicialis: ideo rectius Theologi denunciationem dividunt in duas tantum species, charitativam, seu pœnitentialem, & judiciale. *Silv. V. Denunciatio. n. 1. Aſor. p. 3. l. 13. c. 21. §. Quæritur. Laym. l. 3. tract. 6. c. 3. n. f.* Charitativa est, quæ crimen deferitur ad Prælatum, tanquam Patrem, ac singularem personam; ut in secreto corrigat: Judicialis, quæ crimen deferitur ad illum, tanquam personam publicam, sive Judicem, de quâ hoc loco potissimum agitur. Differunt hæc denunciations fine: nam denunciatio Evangelica, sive merè charitativa, solum fit ob privatam emendationem, & pœnitentiam proximi delinquentis; idèoque hæc denunciatio ex motivo charitatis procedere debet, & de peccato merè præterito, ac plenè emendato institui non debet: At verò judicialis denunciatio principaliter fit ob publicam vindictam, seu punitionem criminis, ut satisfactio communitati læsæ, in cujus injuriam quandam cedit, si ejus membra delinquant; adeoque per se directe procedit ex motivo justitiæ vindicativæ: vel etiam aliquando fieri solet, ut parti offensæ compensatio satisfactio injuriæ, vel damni illati fiat. *Aſor. c. 1.* Quare duplex est denunciatio judicialis, una publica, seu criminalis, quæ ad publicam vindictam, seu pœnam tendit ob bonum publicum, vel ob publicam utilitatem: qualis est ea, ut indigni ab officio, dignitate, vel officio removeantur, vel ne indigni admittantur ad officia, Ordines, vel matrimonia. Altera privata, seu civilis, quæ privatum iatereſſe, seu satisfactionem intendit; idèoque utraque de crimine merè præterito institui potest. *Aſor. cit. c. 21. dub. 2. Laym. l. 3. tr. 3. p. 2. c. 4. n. 1.*

LXXXIX. ASSERTIO 2. In foro sæculari, loquendo de judiciali denunciatione publicâ, quæ fit secundum Jus Civile commune, potest Juxta officio procedere ad denunciationem (suum Officialium, qui publicâ auctoritate deputati sunt ad denunciandum, l. ea. 7. C. de accus. Vel etiam secundum communiter receptam consuetudinem, ad denunciationem cujuslibet alterius privati, publicè animi interest, noticiam delictorum, quocunque modo, ad Magistratum pervenire, ne maneant impunita. *Clarus, cit. §. fin. q. 7. n. 2.* Si verò sermo sit de pri-

vata, & speciali denunciatione judiciali, quæ compedit partem laicam, seu offensam ad proprium interesse, seu satisfactionem pro injuria, sive damno sibi illato obtinendam; tunc spectato Jure Civili, potest Judex procedere, quando is, qui persequitur, quod suum interest, non potest agere, vel acculare, quia scilicet est servus, vel filius, vel subiectus alterius potestati, ideoque de Domino, Patre, vel alio, cui subiectus est, conqueritur, se injuste opprimi; l. 1. §. Quod autem ff. de offic. Præf. Urb. Abbas. in cit. c. novit. n. 48. de judic. Aror. cit. c. 21. dub. 2.

XC. ASSERTIO 3. Licet in foro Canonico Judex Ecclesiasticus generaliter, & indistincte, propter peccatum, admittere possit denunciationem Evangelicam, seu charitativam: non tamen judicialem, nisi in certis casibus. Veluti 1. Si is, qui denunciatur, est Clericus, ut, si Clerici, vel Regulares conquerantur de injustis oppressionibus suorum Prælatorum. 2. Si Laicus sit, qui denunciatur, crimen tamen, de quo denunciatur, sit suapte naturæ; Ecclesiasticum, ut est hæresis, Simonia. 3. Ob defectum iustitiæ in foro seculari, quia in eo crimen non auditur, sive quia Judex secularis est negligens, sive jurisdictionis, seu potestas vacat, sive nullus est, qui iudicat, vel in eo foro non datur actio, vel repetitio, v. g. ex nudo pacto. 4. Ratione pacis violata, vel juramenti non servati à Laicis, arg. c. novit. 13. de iudic. 5. Si persona miserabilis sit, quæ denunciationem hanc proponit. 6. Si sit causa Spiritualis, sive Ecclesiastica, vel ei annexa, ut, si agatur de Matrimonio ob impedimentum Canonikum non contrahendo, vel contracto dissolvendo, c. ad dissolvendum. 3. de despons. impub. c. cum inhibito. 3. de clandest. despons. Abbas. in cit. c. novit. n. 48. & seqq. Aror. cit. l. dub. 5.

§. II.

Utrum ante denunciationem iudicalem semper procedere debeat secreta monitio, & an etiam alia juris solemnitates in ea servandæ sint, & quinam ab hac denunciatione repellantur?

XC. ASSERTIO 1. Si fiat denuntiatio judicialis in foro seculari, sive generalis, & publica, sive specialis, & privata, non debet eam procedere ulla admonitio. Abbas in cit. c. novit. n. 48. Durand. cit. tit. de denunciat. §. 2. n. 10. & 12. At verò in foro Ecclesiastico, seu Canonico requiritur, saltem si sit specialis, ut admonitio præcedat, eaq; trina, vel ut minimum bina, nimirum privatim, & secreto, inter te, & ipsum solum, & secundo, coram uno, vel duobus testibus. Abbas cit. l. Durand. c. l. n. 14. Aror. cit. dub. 6. Idque sumitur ex c. Si quis. 2. h. t. Ubi Felix Papa ita rescribit: Si quis Episcopus (scilicet criminiosus, vel accusandus, sive denunciandus) ab illis accusatoribus (id est, denunciatoribus, Gl. hic. v. eodem.) qui recipiendi sunt, (nam inimici, & suspecti repelluntur, Hostiens. ibid.) accusatus fuerit (id est, denunciatus) postquam ab eis charitative admonitus fuerit, Gl. hic. v. eod. ut causam emendet, &

eam corrigere noluerit, non olim (id est, non admonitionem) sed nunc (id est, post admonitionem, Gl. pen. & ult. hic.) ad Primates causam ejus nonicè deferatur: nempe ad Superiores, seu legimos Judices, sive is Judex sit Primas, sive Archiepiscopus, sive Concilium Provinciale; Innoc. 3. siens. hic. in fine. Ioan. Andr. n. 2. Alioquin civitativà, & legitimà monitione omisà, à denunciatore repellitur. Gl. hic. in casu. Porro etiam Jure statutum fuit, si agatur de crimine, quod deponem Episcopi mereatur, non posse Primates, Archiepiscopos, cum Episcopis Comprovincialibus tam definire, inconsulto Romano Pontifice, c. 1. c. 5. & c. Quamvis. 7. caus. 3. q. 6. Sed solent terunt ad Papam causam referre, eique exponere quid hac de re sentiant, ut notat Felix. hic. n. 1. ult. & sic intelligendum est hoc cap. Barb. hic. n. 1.

XCII. Verum Jure novo Concilij Tridentici Episcopos, eorumq; causas statutum est, 13. c. 6. de reform. non esse citandos, ut personæ compareant, nisi ob causam, ex qua Episcopus citandus veniret, quovis modo procedatur. Innoc. 3. dem. non esse in causa criminali testes contra accipiendos, nisi testes, & bonæ famæ fuerint. ibid. causas illorum, quando pro criminis qualitate comparere debent, coram Papa referre per ipsum terminari debere. Item causæ criminales graviores contra Episcopos, etiam ab ipso Romano Pontifice cognoscuntur, & terminantur. Sess. 24. c. 5. de reform. IV. Causas, quæ necesse extra Curiam committuntur, contra Episcopos minores, non nisi Metropolitanis, aut Episcopis speciali commissione ipsius Papæ mandata signatis, gendis committi debere, ita tamen, ut solam factam instructionem inde sumant, & processum inde ment, reservatâ sententiâ definitivâ eidem Papæ, etiam innovat S. Synodus c. Qualiter. 24. h. t. quæ præcipitur, ut minores causæ Episcoporum Concilio Provinciali tantum, cognoscantur, & terminentur, vel à deputatis per Concilium Provinciale.

XCIII. ASSERTIO 2. Denunciatio tenetur se inscribere ad pœnam talionis subeunda, ut constat ex c. Super his. 16. in princ. h. t. ubi Innocent. III. ita rescribit: quòd tribus modis potest crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accusando, (adde quartum, scilicet per inquisitionem. Gl. hic. v. tribus modis. de quo actum supra) quando crimen in modum denunciationis opponitur, non est necessaria inscriptio: sed cum in modum accusationis, oportet inscribi: quoniam ad depositionem instituitur accusatio (nam quæ satus deponitur ab officio, vel beneficio. Abbas. n. 2.) Sed ad correctionem est denuntiatio procedente legitimâ admonitione, Gl. hic. v. de accusatorio.) faciendâ, de quo dictum supra. n. 77. h. t.

Porro etsi in denunciatione judiciali inscriptio non fiat, sed qui denunciat, tantum rescriptis suam denunciationem, vel ipse metipsum eam Notario, qui, ipso dictante, redigit illâ in scriptum, Alia tamen solemnitates Juris, quæ requiruntur libello accusatorio, etiam in denunciatione judiciali observandæ sunt, nimirum, ut exprimat crimen malefactor, sive Reus, locus, & tempus commissionis. Clar. cit. §. fin. q. 7. n. 11. Aror. cit. c. 21. dub. 5.

XCIV. ASSERTIO 3. Publicus concubinaris, & ob id excommunicatus, & is, qui conspiravit in denunciandum, vel prius illum non admonuit de crimine, denunciare non potest, prout statuitur in *c. cum dilectus. 2. o. h. t.* Nam quidam Clerici super quibusdam criminibus denunciaverunt Episcopum suum, impetrantes contra illum inquisitionem: contra quos ex parte Episcopi, propositum fuit, quod Clerici illi audiendi non sint, quia erant publici concubinarij, propter quod etiam excommunicati fuerunt, nec pramouuerant illum, & in super in ipsum conspirant. Papa Innoc. III. super hoc consultus a Judicibus, respondit, si constitit, eos, quorum nomine sunt ejusmodi excessus de Episcopo denunciati, publicè concubinariorum tunc fuisse, propter quod sententia excommunicationis in eos lata fuit: vel Episcopum de prædictis excessibus, seu criminibus non fuisse pramouitum ab eisdem, vel ipsos conspirasse in eum, à denunciatione eosdem repellant; alioquin audiunt, quæ hinc inde proposita fuerint: & Episcopo prohibeant, ne super his, super quibus ad Sedem Apostolicam legitime ab ipsis appellatum fuit, Clericos ipsos aggravare præsumant, donec causam secundum formam mandati Apostolici fuerit terminata.

XCv. Notandum 1. Quamvis non possit regulariter fieri accusatio per alium, sive per Procuratorem, ut patet ex supra dictis; tamen denunciatio potest fieri per alium, & in eâ intervenire Procurator, ut colligitur ex illis verbis hujus *c. quorum nomine sunt ejusmodi excessus de Episcopo nuntiati, Abbas. hic. n. 2.*

Notandum 2. Criminosus à denunciatione repellitur, *c. cum in tua. 2. 7. de Spons. nisi suam vel suorum injuriam prosequatur, arg. c. 2. caus. 4. q. 6.* ac proinde etiam publicus concubinaris ad denunciandum aliorum peccata non est admittendus, quin etiam est suspensus, *c. vestra. 7. de cohab. Cleric. & mul. Gl. hic. v. Concubinariorum. Hostiens. hic. v. excommunicationis.* Nec refert, quod in hoc c. ponderat Papa, quod in concubinariorum sententia excommunicationis fuerit promulgata: quia hic duo conjunguntur, quorum alterum per se solum sufficeret ad repellendum à denunciatione, scilicet publicus concubinaris, & excommunicatio, de qua etiam hic mentio est facta ad majorem aggravationem delicti, *Hostiens. hic. v. excommunicationis. Abbas. n. 4.*

Notandum 3. Judex, à quo legitime appellatum est, non debet se in causam illam ingerere, donec appellatio causa sit finita, quia præsumitur, quod ex odio procederet, & merito posset tanquam suspectus reculari, *Gl. fin. hic.*

§. III.

An pendente Inquisitione, ad denunciationem contra Superiorem, seu Prælatum à subditis factam, Superior procedere possit in causâ illâ contra Subditos?

XCvi. De hac re agit in primis in *c. olim. 2. 6.*

h. t. Nam ad petitionem, & denunciationem quorundam Monachorum, inquisitio super statu cujusdam Monasterij, tam in Capite, quam in membris, commissa fuit quibusdam Inquisitoribus: pendente inquisitione coram ipsis; Abbas dicti Monasterij quasdam sententias excommunicationis, & suspensionis tulit in quosdam Monachos prosequentes illam denunciationem, & inquisitionem, & eis adherentes, & per quosdam Judices delegatos eas fecit promulgari: de quo, & alijs nonnullis ab Abbate attentatis, Monachi conquesti sunt apud Papam Gregorium IX. qui mandavit Inquisitoribus, ut, ne reformatio Monasterij impediatur, sententias excommunicationum, & suspensionum, quas Abbas protulit, vel per quosdam Judices fecit promulgari, post inceptum negotium in eos, & adherentes eisdem relaxent: ac eis restitutus, quos idem Abbas, pendente negotio contra justitiam, spoliavit, & relaxatis etiam juramentis, si qua de tacenda veritate extorserat, in negotio procedant de plano, & absque Judiciorum strepitu, & inquirant, quæ circa personas, & observantias regulares viderint inquirenda; corrigentes, & reformantes, quæ fuerint corrigenda, & reformanda, tam in Capite, quam in membris: providentes, ut negotio hoc pendente, prædicti Monachi Abbati obediant, ita tamen, ut per hoc prosecutio negotij, sive reformatio Monasterij non impediatur. Si verò testes contra Abbatem denunciatum producti fuerint, copiam dictorum ipsorum ei faciant. Prædictis autem Monachis, & tribus, vel quatuor, vel alijs, quos idoneos ad dictum negotium prosequendum assumpserint, expensas necessarias factas, & faciendas ex bonis Monasterij faciant ministrari (cum proprium non habeant) computatis, si qua propterea recuperant de bonis ejusdem Monasterij.

XCvii. Pro explicatione hujus cap. notandum 1. Pendente Judicio denunciationis, vel inquisitionis, inter Superiorem, seu Prælatum, & Subditos, super criminibus Prælatus denuntiatus, suspensa est ejus jurisdictio, ac si esset ab eo appellatum, ita ut Prælatus denunciatus debeat abstinere ab omni processu, per quem negotium inquisitionis posset impediti, & totum Judicium ad superiorem Judicem est delatum. Unde si procedat Prælatus inferior, pendente tali Judicio, injuriam censetur facere superiori, & ideo hic, quidquid ab inferiore, pendente negotio, attentatum fuit, qui ex odio procedere præsumitur, revocare potest, ac debet. *Gl. hic. v. Post inceptum negotium. Hostiens. v. eod. & Abbas. n. 1. not. 1.*

Notandum 2. In Inquisitione, quæ fit contra Prælatum Regularem à Subditis denunciatum, ordo judiciarius ex parte servari debet, etsi non usquequaque, sive omnino exactè, sicut servari debet contra seculares Prælatos; ideoque Papa in casu hujus c. mandavit copiam attestatorum, sive depositionum testium exhiberi Abbati denunciato, & inquisito: imò & nomina testium, licet id non exprimitur in textu, cum per eorum suppressionem præbeatur audacia infamandi, quod non fit in inquisitione, contra simplices Clausuales, seu Monachos. *Gl. hic. v. de plano. Abbas. n. 2. not. 4.*

XCviii. Notandum 3. Quamvis pendente

lite inter Prælatum, & Subditos, ipse Prælatus, seu Judex inferior abstinere debeat ab illo negotio, super quo lis pendet, & à dependentibus ab illo, sive connexis cum illo: attamen in alijs causis potest in Subditos exercere suam jurisdictionem, & hi illi obedire debent, uti sumitur ex *cir. c. Olim.* ita tamen, ut per hoc prosecutio negotij principalis non impediatur, nisi fortè Prælatus, ratione negotij sic pendentis, vel aliàs fuerit legitimè recusatus, cum ex denunciatione soleant oriri graves inimicitie inter denunciatum, & denunciantem. *Abb. hic n. 6. & 7.*

Notandum 4. Monachi expensis Monasterij prosequuntur inquisitionem, quæ fit ad denunciationem illorum contra Prælatum, cum nihil proprium habeant, *Gl. hic in notis.* imò, si illas habere non possint ab ipso Abbate, propriâ auctoritate, possunt illas accipere ex bonis Monasterij, cum ipsius utilitatem procurent, *Abb. hic n. 3.* & patet ex supra dictis.

XCI. Præterea si Prælatus denunciatur suspectus de dilapidatione bonorum Ecclesiæ, commissio faciendâ est super veritate inquirendâ, & pendente negotio, ei interdicti debet potestas quocunque modo alienandi bona Ecclesiæ, prout statuitur in *c. Prælatorum. 27. & ult. h. t.* Nam quidam Canonici Frisigienfes denunciaverunt Papæ, quod Episcopus eorum bona sui Episcopatus (quem minùs Canonicè, ut dicunt, fuit affectus) graviter dilapidet, & consumat, & non solum rerum, sed etiam famæ, & salutis prodigus, vitam ducat nimis dissolutam. Idè mandat Gregorius IX. quibusdam Judicibus, ut personaliter accedentes ad locum, veritatem inquirent, & eam fideliter conscribentes, sub Sigillis suis, ad se transmittant inclusam, & eidem Episcopo terminum assignent, quo conspectui Papæ se præsentet, pro meritis prænam recepturus: interim potestate vendendi, dandi, seu donandi, infeudandi, seu quocunque modo alienandi bona ipsius Ecclesiæ, eidem penitus interdicta.

C. Notandum 1. Licet dicta paucorum non infament, *c. Inquisitionis. 21. in fine h. t.* tamen ad eorum denunciationem potest committi inquisitio, & commissâ simpliciter inquisitione veritatis contra aliquem, censetur commissum, ut priùs inquiratur super infamiâ, tanquam aliquid prærequisitum, & præcedens, prout colligitur etiam ex hoc *c. Abb. hic n. 2.*

Notandum 2. Inquisitores personaliter accedere debent ad locum, in quo versantur illi, contra quos fit inquisitio, eaque alibi fieri non debet, nec possunt in hoc casu Inquisitores alijs committere vires suas, quia censetur electa industria personarum, *Gl. hic in not. & V. Personaliter.*

Notandum 3. Interdicta alicui Prælato, vel alteri Administratori generali alienatione rerum, censetur ei interdicta omnis alienatio, non tantum rerum immobilium, sed etiam mobilium; non tamen earum, quæ servando servari non possunt; alioquin talis prohibitio esset contra utilitatem Ecclesiæ, *Arg. l. Tutor. 7. §. Si tutor. ff. de administr. tut. Abb. hic n. 6.*

§. IV.

Quomodo procedendum sit, quando crimen opponitur, per modum exceptionis, & quomodo super crimine notorio?

CI. ASSERTIO I. Cum excipiendum fuerit objectum, distinguendum est, quare opponatur, & quando, ut habetur in *c. Super iur. 1. C. de iur. iur.* Si enim obijciatur, ut aliquis ab accusatione, vel testimonio ferendo repellatur, non est necessaria inscriptio; sed cum opponitur, quis à promotione officij, vel beneficij excludatur, si ante confirmationem opponitur (prout fuit opposita) non cogitur quisquam se inscribere; quia crimen hoc modo probatum impromovendum, sed non dejicit jam promotum (non enim propter hoc privatur alijs dignitatibus vel beneficijs; quia ab hoc non agebatur. *Gl. V. Non dejicit.*) si verò crimen obijciatur post confirmationem (per quam spirituale vinculum contractum, *c. 2. de translat. Episc.*) cum scilicet electus ordinandus, vel consecrandus est, debet excipiens se obligare ad extraordinariam potestatem secundum arbitrium Judicis discreti, si in probando defecerit, licet non teneatur se inscribere, quia dejicit etiam ab obtento, & repellit ab obtinendo: nam crimine sic probato, perdit, quod per electionem, & confirmationem fuerat consecutus, sed ob hoc priùs habita non amittit. Et hoc casu, licet agatur de crimine (per modum licet exceptionis) non est tamen hujusmodi questio criminalis, unde per Procuratorem potest tractari.

CII. Pro intellectu hujus *c.* notandum 1. Minus non est admittendus ad excipiendum crimine, si prosequatur bonum publicum; quia excipiens voluntarius; & hæc exceptio habet vim iustam accusationis, à quâ criminis exceptio differt, & à testificando. Admitti autem debet ad excipiendum, si prosequatur proprium suum interest, ut quia ille, contra quem excipit, est suus Prælatus, vel Parochus, vel quia est Patronus, quia aliàs suâ interest; tunc enim est excipiens necessarius; nemini enim suum jus prosequenti debet exceptio criminis, *Arg. c. 2. de caus. 4. q. 6. ubi dicitur de ex causâ aliquâ sit suspectus; talis enim in criminalibus, vel Ecclesiasticis non est admittenda.* *Arg. c. ult. caus. 3. q. 10.* Unde ad excipiendum crimine contra electum in Episcopum admittitur liber Subditus, seu Diocesanus, tam contra personam, quam contra formam electionis: contra personam, quæ servando servari non possunt; alioquin talis prohibitio esset contra utilitatem Ecclesiæ, *Arg. l. Tutor. 7. §. Si tutor. ff. de administr. tut. Abb. hic n. 6.*

Notandum 2. Exceptio, suapte naturâ, non ad repellendam adversarij intentionem, *c. 2. de cognit. c. 2. de except. l. 1. ff. eod.* sed quandoque

per connexionem juris obtenti cum iure, à quo quis repellitur, deicitur à iure etiam acquisito, si crimen probatum sit, *Abbas. hic. n. 2. ut in casu cit. c. Super his.* Si electus repellatur, per exceptionem criminis, à confirmatione, per consequens repellitur etiam à iure quæsitum per electionem: Si à consecratione, per consequens etiam à iure quæsitum per confirmationem. Idque specialiter inductum est favore Ecclesiarum; inutilis enim esset Ecclesiæ talis electus, qui confirmari non posset: idemque est in repulsiōe à consecratione: nam si Ecclesiæ haberet Sponsum, qui non posset confirmari, & consecrari, vel actu administrare, adhuc Vidua conferretur, ac proinde esset, ac si nullum Sponsum haberet, vel Pastorem: necesse est igitur, ut, si Sponsus, sive electus ad Prælaturam repellatur, à iure obtinendo, rejiciatur etiam à iure obtento. Sed ante confirmationem electus, excipiens de crimine non se inscribit; sed post confirmationem tantum, quia ante illam non dicitur promotus cum effectu, sive adeptus Prælaturam, sive beneficium, cum per electionem acquiratur tantum jus ad rem, non jus in re, quod acquiratur per confirmationem. Si verò à confirmatione, vel consecratione repellatur aliquis, obtenta beneficia non amittit, sed jus tantum, quod per electionem acquisivit. *Hofstiens. in cit. c. Super his. col. 4. V. Deicitur. & Joan. Andr. n. 10. V. eodem.* Et hinc non conferuntur alteri beneficia aliquis electus in Episcopum, nisi post tempus elapsum iure præscriptum ad consecrationem Episcopi, ut, si repellatur ab obtento de novo, saltem antiqua possit retinere. *Joan. Andr. cit. l. n. 10.*

CIII. Notandum 3. Licet is, qui post confirmationem electus, contra illum excipit de crimine, ad eum repellendum ab ordinatione, seu consecratione, non cogatur se inscribere; debet tamen se obligare ad extraordinariam pœnam, secundum arbitrium Judicis, solvendam, si in probando defecerit, juxta cit. c. *Super his. §. Cum autem.* quia hoc est generale jus, quando certa pœna non est expressa in iure, ea arbitrio Judicis prudentis infligenda relinquatur. *c. De causis. 4. de offic. jud. deleg. & à tali pœnâ arbitraria appellari potest, & si Judex in pœnâ arbitraria excesserit, ea ad arbitrium boni viri reducenda est. Gl. hic. V. arbitrium. & V. asfringendus.*

Notandum 4. Procurator admitti potest, si impugnetur alicujus electio, seu promotio ad Prælaturam, vel Canonatum, et si crimina obijciantur personæ electæ, quia, etsi agatur de crimine, non est tamen ejusmodi quæstio criminalis, cit. §. *Cum autem.* c. 1. de Elect. in 6. in princ. *et c. tunc. §. de Procurator.* Non enim agitur criminaliter ad vindictam publicam, & accusatio criminalis tendit ad depositionem ab Ordine, non ad privationem beneficii tantum, *Abbas. hic. n. 4.* requiritur tamen, ut Procurator ad hoc habeat speciale mandatum, juxta *Clement. 2. de Procurator.*

Notandum 5. Duobus modis potest per exceptionem deduci crimen in Judicium. 1. Civiliter, quando exceptio de crimine opponitur solum ad repellendum accusatorem ab accusatione, vel testem à testificatione, tanquam criminiosum, vel ad impediendum, ne electus, vel promotus ad dignitatem, vel beneficium, mittatur in possessionem: & non potest ex hujusmodi processu ferri sententia criminalis,

nec is, contra quem excipitur, puniri criminaliter à Judice, etiamsi de crimine sit convictus, nisi nova inquisitio, aut novus processus instituat. Criminaliter verò agitur per exceptionem criminis, quando agitur, ac petitur, ut non solum accusator, aut testis repellatur, sed etiam ut puniatur criminaliter, & hoc casu, potest etiam contra eos ferri sententia condemnatoria criminalis; quia tunc excipiens assumit partem accusatoris, nec Procurator intervenire potest. *Gl. fin. hic.* Et sicut in Judicijs criminalibus, in quibus proceditur per accusationem, vel inquisitionem, requiritur, ut exprimat tempus, & locus commissi criminis: ita eadem exprimenda sunt, quando proponitur crimen, per viam ejusmodi exceptionis criminalis, ceteraque servanda sunt, quæ in Judicio accusationis servari debent, cui talis exceptio, quæ ad puniendum tendit, æquiparatur. *Clar. cit. §. fin. q. 19. n. 2. & 3. & q. 32. n. 22.*

CIV. ASSERTIO 2. In notorijs criminibus, quando & crimen est notorium, & malefactor: non est necessarium, ut servetur ordo Juris, neque accusator requiritur, prout habetur in c. *Evidentia. 9. h. t.* ubi dicitur: Evidentia patrat sceleris non indiget clamore accusatoris, id est, ut explicat *Gl. ibid. V. Scelus. & V. non indiget.* Scelus, quod notorium est, per evidentiam operis, non indiget aliquo proponente accusationem, quia factum se ostendit: nam cum regulariter accusator requiratur, ut crimen manifestetur, & in Judicio per probationem publicetur, c. *quisquis. 3. c. 2. q. 8. l. ult. C. de accus.* hæc autem manifestatio per evidentiam facti habeatur, c. *fin. de cohab. Clericorum. & mul.* ideo non est opus accusatione, nec ordo Juris, seu processus requiritur, *Gl. hic. in casu.* nec probatio, nec examinatio, nisi ad cautelam, vel quando, etsi delictum notorium sit in locis remotis, non est tamen notum Judici, coram quo agitur, alioquin verò, si sit omnino evidens, non requiritur probatio. *Hofstiens. hic.* Quare etsi non adfuerint testes, qui deponant super scientiâ delicti: si tamen appareat de delicto, & adfuerint tres, vel duo testes idonei probantes, notorium esse, quod Titius crimen hoc commiserit, potest Judex statim procedere ad eum condemnandum, *Clar. §. fin. q. 9. n. 5. & 6.* Requiritur tamen etiam in criminibus notorijs sententia declaratoria Judicis, l. *qui sententiam. 16. C. de pœnis. Gl. fin. hic.* *Clar. cit. q. 9. n. 8.* imò etiam citatio ad audiendam sententiam, *Clar. c. l. n. 4.* Potrò illud dicitur notorium crimen, quod nulla tergiversatione celari potest, cujusmodi est, quod sit coram populo, aut Collegio, vel majore ejus parte, sive sit factum permanens, sive transiens, *Clar. c. l. n. 2.* quamvis *Abbas. hic. n. 2.* dicat, notorium factum transiens, cum non sit evidens, seu notorium Judici, ut Judici, requirere processum, ac ordinem judicium. Debet autem non solum ipsum factum esse notorium, & evidens; v. g. Titium hominem occidisse, sed etiam qualitates facti, ita, ut nulla defensio, vel excusatio Reo competat; fieri enim potest, quod quis aliquem occidit, ad se defendendum, vel quia aliàs impune occidi potuit. *Clar. c. l. n. 3. Acor. cit. lib. 13. c. 22. §. alius modus.* plura de notorio dicta sunt l. 3. tit. 2. §. ult.

CV. Postremò huc revocari potest alius modus procedendi criminaliter, nempe, si Reus in flagranti delicto

delicto sit deprehensus: nam etsi id non faciat plenam probationem, nec sufficiat ad condemnandum Reum, saltem in gravibus delictis, & pœnis: sufficit tamen ad examinandum, & interrogandum deprehensum, ut, si fateatur crimen, statim contra eum

fiat executio pœnæ: si verò neget, statim, sine processu, torqueri possit, si sit persona vilis. *Cap. fin. q. 8. n. 2. Acor. c. l. in princ.* requiritur tamen etiam præcedat sententia à Iudice subscripta, alijs solemnitatibus, ut docent Doctores c.

T I T V L V S II.

DE CALUMNIATORIBUS

Actum est præcedente Titulo de Accusatoribus, & Delatoribus criminum, quia isti quandoque calumniantur; ideo hic Titulus subjungitur.

§. I.

Quis dicatur Calumniator, & quid sit calumniari, & quali pœnâ sit afficiendus?

I. ASSERTIO I. Accusatores, & denunciatores tribus modis delinquant, quibus eorum temeritas, & malitia detegitur, l. 1. in princ. ff. ad SC. Turpill. & refertur à Gratiano in c. Si quem. 8. §. Accusatorem. *caus. 2. q. 3.* Vel enim calumniantur, vel prævaricantur, vel tergiversantur. Calumniari est falsa crimina intendere, seu proponere, *cit. l. 1. §. 1.* Unde, qui falsum crimen alicui imponit in Iudicio, Calumniator dicitur. Est autem duplex calumnia, vera, & præsumpta, ut tradit ex communi *Clar. in pract. crim. §. fin. q. 6. n. 4.* Vera calumnia est, quando quis falsum crimen scienter, & per dolum intendit, vel alicui objicit; adeoque cum eum, quem scit esse innocentem, accusat, vel denunciat. Præsumpta calumnia est, quando quis crimen, de quo aliquem accusavit, vel denunciavit in Iudicio, non probat: nam, qui aliquem in Iudicium vocat, paratas habere debet probationes, l. Qui accusare. 4. C. de edendo. unde, si in probatione deficiat, censetur calumniandi animo litem movisse, & Calumniator præsumitur, ac dicitur, nisi ex quibusdam indicijs appareat, eum probabiliter litigasse, de quibus postea, *Gl. in c. 2. V. Calumniandi. h. t. & ibid. Abb. n. 5.*

Prævaricari verò est, vera crimina abscondere, & Prævaricator dicitur, qui cum Reo colludit, & translatitè, id est, obiter accusandi munere fungitur, proprias, ac veras probationes dissimulando; falsas verò Rei excusationes, id est, exceptiones admittendo, *cit. l. 1. §. 1. & §. Prævaricatorem. ff. ad SC. Turpill.* & Prævaricator dicitur, quasi Varicator, qui diversam partem adjuvat, & ex utraque parte consistit, quin imò ex alterâ potiùs, Rei scilicet, cujus se Adversarium simulavit; cum tamen tacitè ejus partem foveret, l. 1. in princ. ff. de prævaricatione, punitur autem talis pœnâ extraordinariâ, ad arbitrium Iudicis, l. 2. ff. eod. *Abb. in Rubr. h. t.* Denique tergiversari est in universum, sive omnino ab accusatione desistere, *cit. l. 1. §. 1. ff. ad SC. Turpill.* sine licentiâ scilicet Iudicis, cujus pœna olim fuerunt quinque libræ auri, l. 3. ff. de prævar.

II. ASSERTIO 2. Calumniator, qui scienter,

ac per dolum falsò alium accusavit, olim fuit pœnâ talionis, hoc est, supplicij similitudine, eâ scilicet, quam merebatur accusatus, & etiam, de quo accusabatur, commississet, l. 1. Accusat. & l. ult. C. de Calumniar. hodie tamen solet pœnâ extraordinariâ, & juxta objecti criminis, & accusatorum qualitates, aliâque circumstantiâ ad arbitrium Iudicis, *Felin. in Rubr. h. t. n. 1. & l. 2. var. resol. c. 9. n. 1.* Idq; colligitur ex c. Superius. *supr. de accus.* ubi statuitur, ut per calumniam faciens crimen, per modum exceptionis, si in probatione deficiat, arbitrio Iudicis sit puniendus.

III. Porro spectato Jure communi, si Calumniator non possit puniri similitudine supplicij, sedem pœnâ affici, quâ accusatus, probato crimine, plectendus fuisset; tum potest pœna illa committi in aliam, arbitrio Iudicis, prout sumitur ex c. Fortius. 1. h. t. ubi talis casus proponitur. Hilarius Subdiaconus accusavit Joannem Diaconum, & quæ causa commissâ fuit à Papa Gregorio Archiepiscopo Hilarius nihil probavit contra Joannem, eumque absolvit; neque tamen ullam pœnam imposuerunt Hilario, propter calumniam illatam. *Felin. cognito, Papa rescriptis.* Cum fortius puniri sint illa crimina, quæ infontibus, & maxime clericis hominibus (id est, Clericis in sacris Ordinibus constitutis, *Hofiens. hic V. Sacris hominibus* dignitate enim personæ aggravatur injuria. *Idem. V. eodem.*) objiciuntur; ideo reprehendit Papa Hilarios illos, quod nullam pœnam dicto Calumniatori Hilario imposuerint, & cum tantum modum non debeat impunitum transire, mandavit prædictus Hilarius Subdiaconatus officio periturus, & verberibus publicè castigatus, in exilium deportetur. Idque in supplementum pœnæ pœnis, quam, si is, qui calumniam intulit, probare ipse Reus sustinere debuisset, c. Juxta. 3. *caus. 1. q. 1.*

IV. Ubi norandum 1. Quando non potest poni pœna ordinaria Jure statuta, quia delinquens non est illius capax, potest, ac debet illa committi in aliam, ad arbitrium Iudicis. *Felin. hic n. 1. & casu hujus c.* Accusator non poterat puniri supplicio; quia non habebat Ordinem Diaconatus, quem habebat accusatus; ideoque privatus ordine Subdiaconatus, quem habebat, & in supplementum imposita fuit alia pœna, nempe verberes & exilij. *Gl. hic in notis, & Abbas in sententia.*